

TARTALOM

Encián

II. sorozat • XVII. évfolyam • 1. (77.) szám
2022. november

Alapította 1935-ben és működtette 1948-ig
a brassói Encián Sí- és Turista Egyesület

Turistatörténet	3
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Dr. Zakariás János (1867–1946), az EKE Brassó elnöke.....	3
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Volt egyszer egy vendéglő a Salamonkőnél.....	8
Tudod-e?	15
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • A GPS-ről (XV.)	15
Túraajánló	19
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Séta a Salamon-kőnél.....	19
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Barangolások a Grohotisz-hegységben.....	27
Honismeret	36
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Cheia – kalandok a szorosban.....	36
Természetfotók	44
A Grohotisz-hegység.....	44
Irodalom	49
REMÉNYIK SÁNDOR • Szemeimet a hegyekre emelem.....	49
Encián-krónika	58
Az E. K. E. Brassovármegyében	58
Humor	62
Természetjáró humor	62

Gyerekkoldal.....	73
KOVÁCS ANDRÁS APOR • Zajzoni Rab István verse.....	73
Gasztronómia	74
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Barcasági disznóvágás.....	74
Beszámoló	87
NÁDUDVARY GYÖRGY • Gyimesfelsőloki turistatalálkozó.....	87
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Nádudvary György méltatása	92
FEKETE MAGDA • Tanulmányi kirándulás Felcsíkban és a Szépvíz-patak völgyében.....	94
Helynévszótár	101
Helynevek a Grohotisz-hegységben.....	101
Könyvajánló	102
VERES ÉMESE GYÖNGYVÉR • Hétfalu gyerekeknek.....	102
A következő szám tartalmából	104

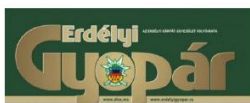
Főttámogató: Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. (BGA)

Az Encián megjelenését támogatja:

Médiapartnerek:

TURISTATÖRTÉNET

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Dr. Zakariás János (1867–1946), az EKE Brassó elnöke

Dr. Száva T. Sándor (Bécs) írásából ismerhetjük meg dr. Zakariás János vázlatos életrajzát, ezt az életrajzot próbáljuk kibővíteni lapszá-munkban.

Dr. Zakariás János ügyvéd, országgyűlési képviselő Brassóban szü-letett 1867. szeptember 12-én, Zakariás Sándor fiaként. Középiskoláit szülővárosában, jogi tanulmányait a budapesti egyetem jogi karán vé-gezte el, ahol ügyvédi oklevelet szerzett.

1892-től Brassóban folytatott ügyvédi gyakorlatot, ahol egyebek mellett a magyar-örmény közösség ügyeit is felvállalta, de részt vett annak kulturális mozgalmaiban is. Támogatta a brassói dalárdát, ahol még számos szépvízi származású magyarörmény is jelen volt akkori-ban. A *Brassói Magyar Újság* szerkesztője, az EKE Brassó megyei elnöke (1900–1905) és később alelnöke (1905–1910) volt. Mint a dualizmus-kori parlament politikusa, a Magyar Képviselőház tagja volt 1906–1911 között (ő az első szépvízi kötődésű örmény származású magyar politi-kus és közéleti személyiség a Magyar Parlamentben).

Brassó megyében, e nemzetiségi többségű vármegyében kiváló har-cosa volt a magyar állameszmének, s ez eszme védelmére szerkesztette a *Brassói Újság* és a *Brassó megyei Hírlap* című lapokat. Tevékenyen részt vett az országos ügyvédi mozgalmakban, mint a kamara titkára.

Titkára volt az EMKE brassói osztályának, elnöke a brassói torna- és vívóegyesületnek, valamint a brassói iparos-íjak egyesületének is, amely az ő vezetése alatt sikeres iparkiállítást is rendezett. Tevékenyen részt vett az 1902-es tusnádi székely kongresszuson is, és mint Brassó város képviselőtestületének tagja, az erdélyrészi magyarság ügyeinek lelkes szószólója.

A kovásznai kerület mandátumával lett tagja a Magyar Képviselőháznak 1906-ban egészen 1911-ig.

1894-ben nősült, neje Tutsek Irma (1872–1944), a neves íróő, Táboriné Tutsek Anna testvére volt.

Ebből a házasságból születtek: Irma (1893–?), János (1895–1967), Árpád (1898–1971) és G. Sándor (1901–1964) nevű gyermekei.

János, aki Budapesten élt és a magyar Posta Kísérleti Állomás kiváló híradástechnikai mérőőe volt, ahhoz a mérőőki csoporthoz tartozott, amely kiépítette 1923–28 között az első rendszeresen műkődő magyarországi rádió-adóállomásokat Lakitelken, Pécssett, Csepelen, majd az erdélyi részek visszacsatolása után (1940 őszétől kezdődőleg) megvalósították az állandó magyar műsorszórást Erdélyben is.

Irma Budapesten volt férjnél.

Árpád nevű fia ügyvéd volt Budapesten.

G. Sándor budapesti művészettörténész volt.

Dr. Zakariás János ügyvéd a Magyar Képviselőházban kifejtett múltja és magyarsága miatt Trianont követően feketelistán szerepelt a románoknál, így 1922-ben Erdély elhagyására kényszerült. Magyarországon keresett menedéket az akkor 53 éves politikus és mint körjegyző kapott állást Kunszentmiklóson, ahol 8 évet töltött. 1930-ban Balatonfüredre nevezték ki, szintén körjegyzőnek. Balatonfüredről Devecserre helyezték át, majd a háború kitörésekor végül is Pesterzsébetre kerültek.

Dr. Zakariás János 1946 januárjában halt meg Budapesten, itt is temették el.

Mit tudunk még dr. Zakariás Jánosról?

A törvényes idézési határidő cím alatt tanulmányt írt *A Jog* 1891-es számába.

1892. március 15-én a Central-szálló nagy termében elszavalta Reviczky Gyulának *1848. márczius 15-dike* című költeményét.

1892 júliusában vették fel a Brassói ügyvédi kamarába.

1892. november 22-én Száva Gerővel, Biró Sándorral, Gáspár Józseffel, Papp Ferencsel, Temesvári Zakariással és Werzár Antallal létrehozta a *Brassói első húsfogyasztó szövetkezetet*.

1893-ban Fejér Vilmostól átvette a *Brassó* című lap szerkesztését, ám még ugyanezen év decemberében a lap tulajdonjoga a nyomdával együtt a kolozsvári közművelődés és műnyomda részvénytársaság tulajdonából a dr. Weiss Ignác kezébe ment át, dr. Zakariás János Hargittai Béla hírlapíróval és a *Brassó* több munkatársával együtt *Brassói Magyar Újság* címen új lapot indított.

1893. március 7-én a *Brassói első takarékos és önszegélyző szövetkezet* igazgatósági tagja és jogtanácsosa lett.

1893. szeptember 23-tól a brassói ügyvédi kamara titkára lett.

Kezdetek óta az EKE Brassó tagja. Amikor 1893. október 29-én megalakult az Erdélyrészi Kárpát Egyesület brassói osztálya, ő írta az alakuló ülés jegyzőkönyvét.

Az esküvője 1894. február 4-én volt a sepsi-kőröspataki római katolikus templomban. Felesége, Tutsek Irma okleveles polgári iskolai tanárnő volt.

1896-tól az EKE Brassó irodalmi bizottságának az elnöke.

A Jog 1898. április 3-i, 14. számában *Sérelem (A polgári és büntető eljárás köréből)* címmel tanulmányt írt.

1899. június 20-án, a Magyarvárnál ünnepi beszédet mondott a Tömösi-csata 50 éves évfordulójára.

Az 1891. évi XXXI. t. c. 100. §-ának magyarázata címmel tanulmányt írt *A Jog* 1900. október 21-i, 42. számába.

A katolikus gimnázium természetrajzi szertára részére 1990-ben egy darab meteorvasat adományozott (Brassóból, a Salamon-sziklaktól).

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület brassói osztálya 1900. április hó 14-én tisztújító közgyűlést tartott. Ekkor választották meg dr. Zakariás Jánost elnökké.

1902 szeptemberében Kossuth emlékére szép ünnepélyt szerveztek a református templomban. Az ünnepi beszédet dr. Zakariás János ügyvéd mondta.

1902-ben az irodája a Katonakórház u. 3. szám alatt volt.

Az E. K. E. brassó megyei osztálya 1903. január hó elsején tartotta a brassói magyar kaszinó helyiségében évi közgyűlését. Zakariás János dr. elnök megnyitó beszédében rámutatott annak nagy jelentőségére,

hogy az E.K.E. ez évi közgyűlését Brassóban tartja és kérte a tagokat, hogy tegyenek meg mindent arra, hogy Brassó város egész magyar társadalma minél nagyobb érdeklődéssel és odaadással fogadja a közgyűlésre városunkba jövő vendégeinket.

Az E. K. E. 1903-as közgyűlése augusztus 29–31-én folyt le Brassóban impozánsan és méltóságteljesen. Messze földről eljöttek az E. K. E. tagjai és barátai, hogy e határszéli városban találkozzanak az E. K. E. új lobogója alatt, és hogy hirdessék mindenki előtt a hazaszeretetet, testvériséget. A közgyűlés impozáns pillanata volt az EKE Erzsébet-zászlájának bemutatása az Árpád-szobor előtt.

Az *Erdély* 1904-es számában tanulmányt írt *A Brassó vármegyei csángókról* címmel.

1906-ban az országos EKE alelnöke.

Dr. Zakariás Jánosnak nagy szerepe volt a hétfalusi hagyományok, különösen a boricatánc megőrzésében is.

1903-ban Pürkerecen a vendégek kedvéért boricáznak a helybeliek. Zakariás János brassói ügyvéd és az EKE tisztségviselője fényképes cikket közöl az eseményről az *Erdélyben*.

„Az Erdélyi Kárpát-Egyesület sokat tett azért, hogy az erdélyi részekre vonzza az «alföldi nagy magyar tenger» és Budapest elitjét. Ez egy nagyszabású hazafias program volt, melynek egyik célja bevallottan a «magyar szellem», valamint a magyar tőke terjesztése volt a peremvidékeken. Ennek a mozgalomnak volt az egyik jelentős szereplője Zakariás János ügyvéd, aki az EKE Brassó megyei tisztségviselőjeként több gyűlést és kirándulást szervezett Brassóban és a Barcaságban. Egy ilyen látogatás alkalmával táncoltatták el a pürkereciekkel a boricát, 1902-ben. Tudomásom szerint ez volt az első olyan alkalom, amikor nem a megszokott rituális időpontban és környezetben táncolták a boricát, hanem azon kívül, hatósági felkérésre. (Giró Szász István Pürkerec érdemes jegyzőjének a közbenjárásával.)” – írta Könczei Csilla *A borica* című doktori dolgozatában.

A fentiek szellemében biztosra állíthatjuk, hogy dr. Zakariás Jánosnak nagy szerepe volt a brassói magyarság életében. ■

Boricatánc – 1. figura

Boricatánc – 3. figura

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Volt egyszer egy vendéglő a Salamonkőnél

A történet egy régi malommal kezdődik.

1859-ben Serbán Dávid a Salamon-sziklák (Salamonkő, Salamon-kő vagy Salamon-kövek, ahogy a brassóiak általában használják) alá, a Graft-patak vagy Köszörűpatak sebes vízétől meghajtott malmot épített. A malom jól működött, s Dávid leszármazottja, György eléje, egy teraszra vendéglőt nyitott 1900-ban. Sört, bort és teát árult az arra sétálóknak vagy a Brassópojánára, Keresztény-havasra túrázóknak.

1926-ban egy százsz mérnök, Eugen Teutsch kibérelte a régi malmot és panzióvá, vendéglővé alakította át. Nevet is adott neki, ez lett a *Restaurant Pension König Regele Salomon király*.

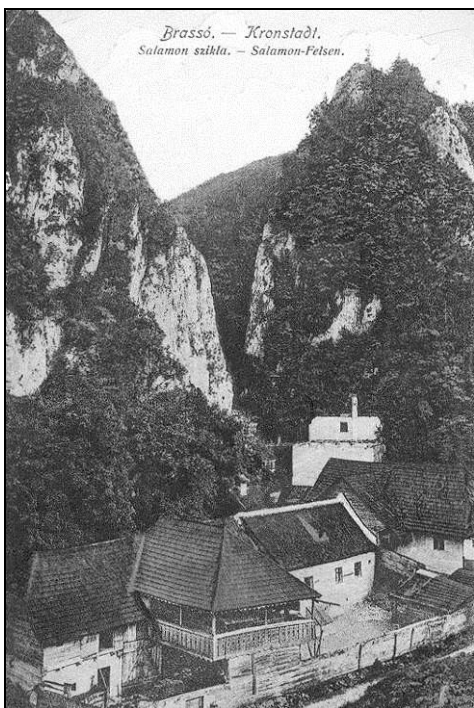
Salamon királyunk mondája alapján, aki lovával átugratott a sziklákra, a vendéglő ormára ráfestette az eseményt. A király lova büszkén ugrik, a nyeregtakaróba a magyar címer van hímezve.

Sokáig működött a vendéglő, még a romániai kommunizmus évei alatt is, igaz akkor átkeresztelték *Bufetul „Piatra”*-nak, viszont melléje úszómedencét létesítettek. Salamon király festménye a magyar címerrel átvészeltte ezt a korszakot is.

A romániai rendszerváltás után azonban álaga, állapota egyre romlani kezdett. Először az ajtó, ablakai, majd a teljes berendezése és a teteje is az elmúlás prédájává vált.

2021-ig még álltak, bírták a falak is, de azután a gerendázat beszakadt, s a téglák is megadták magukat. Az épület összedőlt... *Sic transit gloria mundi!* De beszéljenek a fényképek. ■

A régi malom

A panzió

A panzió és a kommunista vendéglő

A festmény: Salomon király a lovával

A medence

Roskadozva bár, de még áll a vendéglő

Az egyre romló állapot

Az elmúlás birodalma

A tető még tartja magát

Tető nélkül

A teljes megsemmisülés ösvényén...

Utolsó lehelet...

TUODOD-E?

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

A GPS-ről (XV.)

Előző Encián számunkban a *GARMIN GPSmap 62s* készülék *Nyomvonalkezelő*, *Vez. nélküli megoszt*, *Aktív útvonal*, valamint *Útvonalp. átlagolása* menüpontjait ismertettük.

A következő menüpont a *Mutat és megy*.

Mutat és megy

A mutat és megy funkció kizárólag a GPSMAP 62s és a GPSMAP 62st készülékeken érhető el. Segítségével rámutathatunk egy távoli pontra, térképen lévő tárgyra, majd az irányt rögzítve navigációt indíthatunk el.

Válasszuk ki a *Mutat és megy* menüpontot. Ezután a *Fix irány* gomb segítségével rögzítsük az irányt: *Irány beállítás* – megjelenik az iránytű és segítségével navigálhatunk a távoli pont, tárgy felé, *Projekt útvonalp.* – először vetületi távolsági egységet kell választani (mérőföld, yard, láb, kilométer, méter, tengeri), majd a megfelelő mértékegységben meg kell adni a távolságot egy párbeszédablak segítségével. Ezután a rendszer automatikusan nevet generál a pontnak, információkat jelent meg róla, és megnyílnak a *Tárol*, valamint a *Ment és szerkeszt* lehetőségek.

A *Tárol*al azonnal elindul az iránytű alkalmazás, a *Ment és szerkeszt*-tel először új nevet adhatunk a pontnak, majd a *Térkép* segítségével rátehetjük a térképre, a *Menj* segítségével elkezdődik a navigálás.

Mutat és megy

Ha az *Iránytű* képernyőn megnyomjuk a *Menü* gombot, a következő lehetőségek közül választhatunk: *Mutat és megy*, *Adatmez. módosít.*, *Műszerf. módosít.*, *Iránytű kalibrálás*, *Halad. irány beáll.*, *Alapbeáll. vissza*.

A *Mutat és megy* gyakorlatilag ugyanezt a menüpontot hozza vissza, az *Adatmez. módosít.* segítségével a képernyőn megjelenő adatmezőket állíthatjuk be (milyen adatmezők jelenjenek meg, legyenek rajta a képernyőn: *24 ó. max. hőmérs.*, *24 ó. min. hőmérs.*, *A GPS pontossága*, *Akkumul. szintje*, *Aktuális pulzussz.*, *Állásidő*, *Célirány*, *Célpont*, *Célpont távolsága*, *Érk. idő a célhoz*, *Forduló*, *Függ. seb. a célig*, *Függőleges sebess.*, *GPS-jelerősség*, *Hátral. idő a célig*, *Idő a köv. ptig*, *Irány*, *Irány mutató*, *Irányba*, *Következő útpont*, *Letérés*, *Levegő hőmérséklete*, *Magasság*, *Max. sebesség*, *Megtett út*, *Mozgás átlagseb.*, *Mozgásban elt. idő*, *Napi km száml*, *Napkelte*, *Napnyugta*, *Pedálozás ütem*, *Pontos idő*, *Pozíció (kiválaszt.)*, *Pozíció (lat/lon)*, *Relat. seb. célp. fel.*, *Sebesség*, *Siklásar. cél felé*, *Siklásarány*, *Táv. a következőig*, *Teljes idő*, *Teljes út átlagseb.*, *Útirány*, *Várható érk.*, *Víz hőmérséklete*, *Vízmélység*), a *Műszerf. módosít.* segítségével a teljes ablak kinézetét vagyis a műszerfalat módosíthatjuk: *Kikapcsolódási*, *Jármű*, *Stopper*, *Kis adatmezők*, *Nagy adatmezők*, *Geocaching*, *Geocaching – Detail*, *Magasságprofil*.

A számunkra itt legérdekesebb menüpont az *Iránytű kalibrálás*, amelynek segítségével beállíthatjuk az iránytűnket. Az iránytű kalibrálásához válasszunk egy olyan helyet, ahol nincsenek fém oszlopok, nagy vastárgyak, autók, házak, nagyfeszültségű vezetékek stb., lehetőleg minden irány, égtáj legyen szabad, mert a készüléket a mutatott irányokba kell lassan fordítani. A folyamat következő lépéseiről és végéről az eszköz tájékoztat.

Háromtengelyű iránytűvel csak a GPSMAP 62s és a GPSMAP 62st rendelkezik.

Az iránytű kalibrálása nagy távolságok megtétele után, jelentős hőmérsékletváltozáskor vagy az elemek cseréjét követően válik szükségessé.

A *Halad. irány beáll.* menüpont számos beállítási lehetőséggel kecsgetet. A *Kijelző* gombbal az irány kijelzését állíthatjuk be: *Égtáj Kezdőbetűk* segítségével az iránytűn az égtájak (É, D, K, Ny) kerülnek jelölésre, a *Fokok számokban* lehetőséggel az irányszögek a 0 – 359°-os tartományban fokok szerint kerülnek kijelzésre, valamint a *milliméter* lehetőséggel az irányszögek a 0 – 6399 mil tartományban a katonai mértékrendszer szerint kerülnek kijelzésre.

Az *Észak beállítás* gomb segítségével az északi pont meghatározásának viszonyítási rendszerét adhatjuk meg: *Valós* – a valós északi irányt adja meg az irány meghatározásának alapjaként, a *Mágneses* – az adott tartózkodási helyünkre jellemző mágneses elhajlás automatikus beállítása, a *Térképhálózat* – a fókálózat szerinti észak (0°) beállítását jelenti viszonyítási pontként, az *Egyéni* pedig egy saját mágneses eltérés beállítását engedi meg.

Az *Ugrás a vonalhoz/mutatóhoz* gomb segítségével az irány kijelzését állíthatjuk be: *Irány (kicsi/nagy)* – a cél felé mutató irányt, a *Pálya (CDI)* – a kiindulási pontot és a célt összekötő eredeti egyenes vonalú útvonalhoz képest a letérést mutatja.

Az *Iránytű – Automatikus* mód (*Ki*) a sebesség függvényében vált a beépített elektronikus iránytű és a GPS-alapú iránymeghatározás között. Ha egy adott ideig egy adott sebességnél gyorsabban haladunk, akkor a GPS alapú iránymeghatározás kapcsol be, mert a beépített iránytű eléggé lassú. A *Ki* lehetőséggel végig a GPS-es iránymeghatározás fog élni.

Az *Iránytű kalibrálás* gombbal innen is elérhető az iránytű beállítása.

Az utolsó menüpont az *Alapbeáll. vissza.*, amely segítségével a készülék iránytűre vonatkozó alapbeállításait állíthatjuk vissza.

Profilváltás

A GPS-készülék profilja mindazokat az alapbeállításokat tartalmazza, amelyek egy bizonyos tevékenységre jellemzőek. Ilyen jellemzők a képernyő kinézete, az adatmezők, a mértékegységek, a pozíció stb. Vagyis a profil nem más, mint beállítások összessége, amelyek segítségé-

gével egy adott alkalmazási módhoz optimalizáljuk a készülék működését.

Profilok beállításáról már volt szó a *Beállítások* menü leírásánál, most nézzük meg a profilváltást.

A menüpont kiírja a jelenlegi profilt, majd a választható profilok listáját. A következő profilok közül választhatunk:

- Kikapcsolódási;
- Jármű;
- Geocaching;
- Tengeri;
- Fitness;
- Klasszikus.

Ha egyszerűen rámegeyünk egy profilra és megnyomjuk az *ENTER* gombot, a készülékünk profilt vált.

Ha a profilok listáján a *MENU* gombot nyomjuk meg, akkor felkínálja a *Profilok beállítása* lehetőséget.

Területmérés

Készülékünk jó lehetősége a területmérés menüpont is, amelynek segítségével meg tudjuk mérni egy adott földdarab területét.

Ha kiválasztjuk ezt a menüpontot, akkor a következő üzenet jelenik meg a készülékünk kijelzőjén: „*Válaszd az Indítást, és sétáld körül azt a területet, amelyet ki kívánsz számítani. Nyomd meg a Számít gombot a befoglaló terület számításához.*”

Ez alapján az *Indítás* gomb lenyomása után egyszerűen csak körbe kell sétálnunk a megmérni kívánt területet, majd meg kell nyomnunk a *Számít* gombot.

A GPS-készülékünk ekkor egy külön ablakban megjeleníti, hogy a terület mekkora, hány négyzetméter.

Itt lehetőségünk van a nyomvonal mentésére is (miután egy nevet adtunk a nyomvonalunknak), vagy a mértékegység módosítására (*Négyzetláb, Négyzetméter, Acre, Hektár, Négyzetkilométer, Négyzetmértöld*).

(Folytatjuk.) ■

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Séta a Salamon-kőnél

Salamon-kő, Salomon Felsen, Pietrele lui Solomon, Între Chietri. Mondákkal átszótt hely Brassó központjától 4 km-re nyugatra, az egykori városfalakon kívül. Ma a város felkúszik odáig, pedig egykoron Bolgárszeg önálló település lehetett, sőt a város nevét is ő adhatta. Ebben a völgykatlanban forrt ki mindaz, amit ma brassói hagyománynak, jelkép- és szokásrendszernek nevezünk.

Hogy miért *Bolgárszeg* (németül *Obere Vorstadt* vagy *Wallachische Vorstadt*, százul *Belgerei*, románul *Şchei* vagy *Şcheii Braşovului*) a neve Brassó eme városfalakon kívül rekedt szláv-román negyedének? – megoszlik erről a történészek véleménye. Két nagy irányvonal alakult ki: ez a városrész már Brassó megalapítása előtt önálló település volt vagy később, a városfal megépítése után rekedtek kint az itt lakók. Az első szerint a Cenken lévő vár hátfaluja lehetett e völgykatlanban épült település, a Bolgárszeg elnevezés pedig az egykori bolgár birodalomra vagy az avar birodalom onogur-bolgárjaira utal, akik itt lakhattak, és

akik először adtak nevet a városnak: *Bara-Szu*¹ (szürke víz). A másik elmélet szerint a Fekete templom építéséhez, amely 1377 körül kezdődhetett, és egy jó évszázadig tartott, bolgár, makedo-román (aromán), vlach származású munkaeerőt hoztak be, és költöztettek a városon kívülre. Ezek a népcsoportok görögkeleti vallásúak voltak, és a középkor folyamán váltak románokká. Megjegyzendő, hogy a katolikusok *szkizmatáknak* vagy egyszerűen *bulgarusoknak* (eretnekek) nevezték a görögkeleti vallásúakat (ortodoxokat). A bolgárszegiek csak bizonyos órákban mehettek be a városba, és a városkapunál vámot fizettek, ha portékáikat árulni akarták. A *trokároknak* (*troacă* = teknő) nevezett bolgárszegiek csak ritkán házasodtak össze a környék románjaival, és a nyelvjárásuk is erősen eltért például a törcsvári vagy moécsi nyelvjárástól, mégis a Bolgárszeget tekintik a román kultúra egyik legfontosabb központjának. 1495-ben itt alapították az első román iskolát, Coresi diákónus itt nyomtatta 1556–1583 között az irodalmi román nyelvet megalapozó könyveit, 1757-ben Dimitrie Eustatievici itt írta meg az első román nyelvtant, 1851-ben pedig itt alapították az egyik legszínvonalasabb román középiskolát. Számos történelmi munka is született itt, melyeknek közös érdekessége, hogy minden évszám az 1392-es állítólagos bolgár bevándorláshoz viszonyítva van megadva.

A megszorításokon csak az 1700-as években enyhítettek, ekkor vásárolhattak házat a bolgárszegiek Brassóban, szabadon kereskedhettek, sőt szász mintára *szomszédságokba* szerveződhetek. Hagyományosan négy szomszédság alakult ki: *Roamuri*, *Cacova*, *Tocile* és *Coasta*.

A Bolgárszegeből lépünk a legendák földjére. A sziklaóriások büszkén állanak. A patakok vígan csörgedeznek, vízeséseken játszadoznak a feltörő forrásokkal. Útszéli kereszttek, kápolnák, vízimalmok és a posztógyártáshoz nélkülözhetetlen kallómalmok a Köszörű-patakon, páratlan szépségű sziklák övezik a köves utat, melyen újabban az 50 busz is feljár, a Salamon-kőnél (45,6200° É; 25,5586° K; 718 m) van a végállomása.

---

¹ Egyesek ma is Barassónak nevezik a várost.

Számos turistaút indul innen. A Sárga úton (45,6200° É; 25,5586° K; 682 m) a Julius Römer menedékházhoz (45,5718° É; 25,5545° K; 1604 m) juthatunk mintegy 8,5 km megtétele után (3 óra 40 perc). A régi úton (piros sáv) 1 óra alatt (2,7 km) érhetünk Brassó-Pojánába, a Gunesch útján² (kék sáv) pedig fél óra alatt (1,2 km). A piros háromszög az Ördög-völgy³ csodálatos sziklái között vezet a Nagy-Függő-kőre (1,6 km, 40 perc).

A Porondról (45,6355° É; 25,5804° K; 632 m) a kék kereszten a Stechil-rétre érhetünk 1 óra 15 perc alatt (3,5 km), innen vagy a Cenkre vagy a Keresztény-havasra folytathatjuk utunkat.

Több barlang is található a Salamon-kőnél, a legnagyobb a Hősök völgye⁴ feletti sziklacsúcs déli oldalán van, elérhető a völgyből induló serpentinúton (45,6170° É; 25,5603° K; 864 m). A barlang hossza mintegy 20 m, kezdetben szűk, és a végén szélesedik ki, benne cseppkőképződmények is találhatóak. A bejáratához fel van festve az egyezményes barlangjel, valamint az 1231/ szám. Alig pár lépéssel alatta a sziklafalban egy másik barlang található (45,6167° É; 25,5602° K; 859 m), ez jóval kisebb. A barlangoktól kissé fennebb mehetünk ki a Salamon-kő tetejére is (45,6171° É; 25,5597° K; 867 m), ahonnan páratlan kilátás nyílik a vidékre. A sziklatömb északi oldalán, a vízesés felett, a zsunok teraszaira vivő jelzetlen serpentinút kezdeténél is található két kisebb sziklaodú egymás mellett (45,6175° É; 25,5580° K; 846 m).

De folytassuk túráinkat az időben is!

Az égbe meredő sziklák, a közöttük csobogó vízesés hangja csábította el Salamon királyt, aki – a monda szerint –, miután trónjától megfosztották, önmagával meghasonulva, bujdosása közepette érkezett meg e páratlan szépségű vidékre, és itt keresett menedéket egy sziklaodúban. 1087-től élt itt remeteként a király, midőn pedig végpercét

---

² Gunesch útja vagy Erdész útja: Gunesch Weg, Drumul lui Gunesch vagy Drumul Pădurarului.

³ Teufelsgraben, Valea Dracului.

⁴ Hősök völgye vagy Vízes-völgy: Wassertal, Valea cu Apă.

elérkezettnek látta, egy fa odvába rejtette el koronáját. Később a fa ki-dőlt, s az arany koronát juhászok találták meg a gyökerek között. Így lett a város latin neve *Corona*, melyből a német *Kronstadt* is származik, címere pedig a gyökereken nyugvó királyi korona.

A sziklaodúnak minden bizonnyal nem Salamon király lehetett az első lakója, hisz az ormon már akkor romos állapotban lévő várat találhatott, melynek építőit – a cenki váréhoz hasonlóan – szintén nem ismerik a történészek. Egyesek viszont azt tartják, hogy ennek a várnak (mely sokkal régebbi, mint a Cenken lévő) voltak őrzői a bolgárszegiek, s így ez a népcsoport is évszázadokkal idősebb.

A Salamon-kőhöz kötődik a bolgárszegiek – a *brassói zsunok* (brassói ifjak) – szokásrendje. Alexi Teochar (aki 1906-ban német-román szótárat is szerkesztett) közvetítésével ismerhetjük meg azt az eredetmondát⁵, amely magyarázni próbálja a bolgárszegi románok, de a brassói szászok idetelepedését is. A monda szerint Salamon király az 1087-es vesztes csatája után a Cenk lábánál varázsige segítségével egy hatalmas tölgyfába zárta koronáját, majd a bolgárok fejedelmét kereste fel, hogy támogatásával ismét háborút indítson Bizánc ellen. A bolgár cár azonnal barátja oldalára állt, de pénze neki sem volt a háborúra. Salamon ezért számos bolgár harcossal visszatért a Cenk lábához, hogy értékes koronáját eladva pénzt szerezzen. Az út hosszú és kimerítő volt, sietniük is kellett, mert a varázsige csak húsvét szerdáján működött. Hogy az utat lerövidítse, a király úgy döntött, hogy lovával átugrat a Salamon-kő ikerszik-lái között húzódó szakadékon. A fáradt állat minden erőfeszítése ellenére csak az első két lábával érte el a sziklát oly erővel, hogy patáinak nyomai még ma is látszanak, de a mélybe hullt. Egy bolgár harcos lemászott a szakadékba, és a haldokló király megosztotta vele titkát: melyik fába van elrejtve a korona és mi a varázsige, amely ki tudja szabadítani. A dolgavégezetlenül hazatérő bolgárok úgy próbálták a harcosból kiszedni a király titkát, hogy beárulták a cárnál, aki halálra ítélte, de így

---

⁵ A „Zsunik” In: *Brassói Magyar Képes Naptár az 1888-ik szökőévre.*

sem mondta el a varázsigét, viszont megsúgta ezt egyetlen fiának. A fiú nem mert Erdélybe utazni, de halála előtt saját fiára hagyta apja titkát. Több századon keresztül őrizték családi hagyományként a titkot, míg nem 1389-ben a bolgár birodalom romba dőlt. Ekkor határozták el, hogy csapatot szervezve felkerekednek, és megszerzik a mesés koronát. 1392-ig tartott nehéz vándorlásuk a Cenkig, és ideérvén, meglepődve tapasztalták, hogy egykori kietlen vidéken hatalmas város áll, a magukat szászoknak nevező nép pedig pont most rakja le büszke templomának alapjait. Mivel még csak Péter-Pál napja volt, szállásukat a nagy tölgyfa közelébe – a Bolgárszegen – verték fel, és húsvét szerdájára várakozva, a Fekete templom építésénél kezdtek segíteni. Mivel egy valláson voltak, nagy egyetértésben dolgoztak a többi munkással, akik vlachok voltak. Egymás között házasodni kezdtek, sőt maguknak is templomot kezdtek építeni. Viszont hiába mondták el a varázsigét húsvét szerdáján, a nagy tölgyfa nem nyílt meg, nem adta ki a koronát. Hosszú évekig ismételték ezt szorgalmasan minden húsvétkor, míg egy szász el nem mondta, hogy ők megtalálták már a koronát és azt a Tanácsházban őrzik.

A szász itt kezdett bele saját történetükbe: Flandriában, egy Hameln nevű tengerparti városban laktak, amelyet az egyik évben elleptek a patkányok és egerek. Hosszú ideig próbálkoztak a *férgek*⁶ elpusztításával, mígnem egy szegény hegedűs⁷ érkezett a városba, aki száz pengőért vállalta a patkányok elpusztítását. Hameln utcáit hegedülve keresztül-kasul járta, s a varázslatos nótára minden élősködő a nyomába eredt. Így vezette a patkányokat és az egereket a tengerbe, amibe belefulladtak. A városi tanács viszont nem akarta megadni neki a száz pengőt, s a hegedűs másnap bosszúból a gyerekeket hegedülte össze hasonló módon, és tűnt el velük egy barlangban. Földalatti folyosókon

---

⁶ *Férég*: egér *fn* [Áll.].

⁷ Az eredeti történet szerint (*Der Rattenfänger von Hameln, A hamelni patkányfogó*, angolul: *Pied Piper of Hamelin*) 1284 júniusában a patkányoktól hemzseggő Hameln városába egy köpönyeges idegen érkezett, aki bűvös erejű sípjával a Weser folyóba csalogatta az állatokat.

vándoroltak hosszú ideig, a gyerekek felnőttekké váltak, míg elérték a barlang másik végét: a Cenk lábánál látták meg a napvilágot, egy hatalmas tölgyfa tövében⁸. S nagy csodálkozásukban véletlenül pont Salamon király varázsigéjét ejtették ki: húsvét szerdája lévén megnyílt a tölgyfa és a gyökerek közül egy drágakövekkel ékesített korona tűnt elő. Égi jelnek vették a fogadtatást, letelepedtek, és Kronstadt néven várost alapítottak. Eddig mesélhette a szász a történetet, a bolgárszegiek vadul felszöktek, hogy őket illeti a korona, és nyomban megtámadták az erős falakkal védett várost. A visszavert támadást évről évre megismételték, mert erősen hitték, hogy ha húsvét szerdáján bejutnak a Tanácsházba, övék lesz Salamon király híres koronája⁹.

Orbán Balázs egy másik legendát ismertet: a szászok által kizsákmányolt bolgárszegiek elhatározták, hogy húsvét szombatján, mikor mindenki az ünnepre készül, csellel beveszik a város kapuit, a szászokat megrohanják és legyilkolják. Azonban az egyik szász polgárnál egy

⁸ A mondának több változata van, csak az egyik magyarázza így az erdélyi szászok letelepedését, más változatok szerint a Koppel-hegy méhében tűnt el a 130 gyerek vagy ők is a folyóba fulladtak, de olyan változat is létezik, hogy miután többszörösen kifizették a patkányfogó bérét, visszavitte a gyerekeket.

⁹ A zsunok *Fenyőlovások* néven szerepelnek a mondában.

árva bolgárszegi lány szolgált, aki az atyai jóságot meghálálva elmondta a fondorlatos tervet. Így a szászok felkészülve várták a bolgárszegi sereget, sikeresen visszaverve őket, s *„vétkes merényük büntetéséül és szégyen emlékül elrendeltetett, hogy minden húsvétkor ostrommenet formán jöjjenek a lópiac-kapuhoz, s onnan megfutva húzódjanak vissza”*.

A zsunok szokásrendje március 25-én, Gyümölcsoltó Boldogasszony (*blagovestenie*, örömhír ünnepe) napján kezdődik, s magába foglalja Virágvasárnapot, amikor a halottakra emlékeznek. Ősi beavatási szokást idéz az ifjú legények feldobása. Nagycsütörtökön gyűlnek össze a Szent Miklós templom előtt, majd körbeállva, egy cserge segítségével rendre a magasba dobják egymást, megtisztítva így lelküket, beavatva a legényeket. Húsvét első napján a legények vatáfokat (vezetőket) választanak, majd egész héten a Salamon-kőnél edzenek. Húsvét 2. vasárnapján (Támás vasárnapja) a Porondon gyülekezik ősi rendben a hét zsun-egylet. Itt a legények eljárják a buzogány-táncot: körbefogódzva táncolnak, majd rendre mindegyik beugrik a kör közepére, s egy 10–12 fontos buzogányt háromszor dob fel úgy, hogy leestében elkaphassa. Aki elejti, azt kigúnyolják, és bírságot fizet a vatáfnak. A tánc után feldíszített lovakon, adott rendben a Salamon-kőhöz mennek. A vatáfok aranypillés fenyőfákat tartanak maguk mellett a nyeregben. A patak hídjánál megállva vámot szednek a tömegetől. Ebből és a bírságokból vendégelnek meg mindenkit. A Salamon-kőnél ismét eljárják a buzogány-táncot – ez egyfajta népi törvényszékként is működik, hisz a szabályszegők nem táncolhatnak –, húsvéti bárányokat sütnek, esznek-isznak, napestig múlatnak, mikor is felsorakozva ünnepélyesen lelovagolnak a Lópiac kapuig, onnan megfordulva lövöldözések és ujjongatások közepette a Szentlélek kapu felől visszatérnek a Porondra. A résztvevők népviseletbe öltöznek: fehér posztóharisnya, hosszúszerű csizma, kieresztett fehér ing, vastag bőr öv, rövid kék ujjas, bőrsapka. A menetet a *szurlának* nevezett fúvós hangszeren játszó lovas vezeti. Visszatérve, a feldíszített zöld ágakat a vatáfok a lányos házak kapuira tűzik fel.

Ósi napkultuszt idéz a pünkösdi Nap-ünnep. Pünkösöd szombatján a bolgárszegi férfiak, nők, gyerekek ősi rendben felmennek a Keresztényhavasra. A vatáfok végigjárják a települést, a kapuk kígyófejet mintázó kopogtatóit megrázva felállítják a menetet. A hegyen várják meg a felkelő napot, majd az első sugarak megjelenésekor minden kezükbe akadt dolgot a nap felé hajítanak, nehogy a *prikolicsok* elrabolják azt.

Ósi bolgár-török elemeket ötvöz ez a szokásrend, mely rokonítható a hétfalusiak borica-járásával, a moldvai csángóknál is fennmaradt napkultusz-rítusokkal vagy akár a májusfa-állítással. A 7 zsun-egyletet az 1995-ben kiadott, Mihai Vămăşescu rajzolta bélyegsorozattal mutatjuk be: 40 lejes a *Tânăr* (Ifjú), 60 lejes a *Bătrân* (Öreg), 150 lejes a *Curcan* (Gyalogos), 280 lejes a *Dorobanţ* (Darabont), 350 lejes a *Braşovechean* (Óbrassói), 500 lejes a *Roşior* (Vörös), 635 lejes az *Albior* (Fehér) címlet.

Az ózondús levegő, a balneoklimaterikus, enyhén radioaktív, szürke iszapú víz, a gyönyörű sziklaikrek mindig visszavárják a látogatókat, akiknek letűnt időkről, mondákról, ősi szertartásokról regélnek. ■

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Barangolások a Grohotisz-hegységben

A 2019-es szeptemberi (II. sorozat, XIV. évfolyam, 1. (72.) számú) *Enciánban* a Csukásról a Lovak havasára barangoltunk Magyarország és Románia határvonalán. A Tatrang-Küság forrásának és a Kis-Báb meglátogatása után, a Gergely-tetőről Cheiara mentünk akkor, most viszont tovább megyünk a Grohotisz-hegységre, hogy felkeressük a Kecskelábakat (Alsó-Kecskeláb, Középső-Kecskeláb, Felső-Kecskeláb, Nagy-Kecskeláb), valamint a Csóra-, Urlát- és Szlójer-havasokat, s onnan ereszkedjünk be a Hideg-völgybe, vagyis a Döjtöne-patak völgyébe.

Nézzük meg mit is ír erről a szakasról *A Magyarország és Románia között 1887. évi december hó 7-kén/november hó 25-kén kötött, s az 1888. évi XIV. T.-cikkkel az ország törvényei közé iktatott határegyezmény VI. cikkke alapján, az 1888. év folyamán véghezvitt határjelzés leírása, az ide tartozó harmincz határtérkép lappal* című határleírás:

„A 159. számú határoszloptól a határvonal dél-nyugat fele fordul, leereszkedik egy igen meredek lejtőn két szikla közt egészen le a nyeregbe a tótól északra, hol a 159/a határhalom emeltetett = 400 mtr. távolság; azután innen elgömbül még nyugat felé felhaladva a hegy enyhe lejtőjén, míg szöget képez éjszakra, hol a 159/b határhalom emeltetett = 390 méter.

Innen a határvonal ismét dél-nyugat felé fordul, felhaladva a lejtőn közel egyenes irányban az 1742 magassági mérjegyig, hol a 159/c határhalom emeltetett = 900 m., közel egy néhány kősziklához. Innen egy nyergen át felhalad a hegyen kissé görbe vonalban a 159/d határhalomig = 310 mtr. Azután innen a határvonal majdnem egyenes irányban halad délnyugat felé egészen a hegy csúcsáig hol szöget képez, a melyben a 159/e határhalom emeltetett = 290 mtr.

Innen a határvonal követi az élt, dél-kelet fele görbülést képezve egészen a **Zanoga** háromszögelési jelig, a melyen a 159/f határhalom emeltetett = 130 mtr. Innen követi a fenti irányt, görbe vonalban leereszkedik a nyeregbe, hol a 159/g határhalom emeltetett = 230 méter; azután innen a **Kecske-Láb** (Piciorul Caprei) nevű hegy gerincén halad, felemelkedve az 1762 magassági – mérjegyű csúcsra, hol a 160. számú határoszlop állítatott fel, távolság = 460 méter.

A 160. számú határoszloptól a határvonal dél-nyugat felé fordul, egyenes irányban leereszkedik a hegy gerincen, áthalad egy nyergen azután felemelkedik a lejtőn, hol a határvonal szöget képez, a 160/a határhalom emeltetett = 540 méter. Innen dél-keletre fordul és felhalad a hegyen a 160/b határhalomhoz = 150 mtr; azután dél-nyugat fele fordul, görbe irányban a hegylejtőn, hol a 160/c határhalom emeltetett = 150 mtr ; innen a határvonal felhalad a hegycsúcsra csaknem egyenes irányban, hol a 160/d határhalom emeltetett = 200 mtr. Innen nyugat-dél-nyugat fele fordul, majd nem egyenes irányban halad a hegy nyergén keresztül, azután felemelkedik a csúcsra, hol a 161. számú határoszlop állítatott fel; távolság = 620 mtr.

A határvonal ezután éjszaki irányban a hegygerincen leereszkedik a 161/a határhalomhoz = 190 mtr. Innen elgörbül kevésbé nyugatra, leereszkedve a nyeregbe, hol a 161/b határhalom emeltetett = 130 mtr ; azután felhalad a hegygerincre kissé görbe irányban a csúcsig, a hol a 161/c határhalom emeltetett = 410 mtr.

Innen a határvonal nyugati irányban leereszkedik egyenes vonalban a 161/d határhalomig = 250 mtr; azután tovább halad ugyancsak egyenes irányban a 161/e határhalomig = 300 mtr, mely egy dombon van felállítva.

Innen a határvonal kis kanyarulatot tesz a hegygerincen és a 161/f határhalomhoz vezet = 450 mtr, mely közel a kősziklákhöz van állítva; magassági-mérjegy = 1553.

Azután innen leereszkedik a hegy gerincen egyenes irányban a 161/g határhalomig = 600 mtr; innen dél fele kis kanyarulatot tesz a nyeregig, hol a 161/h határhalom emeltetett = 100 mtr.

Innen a határvonal felemelkedik a lejtőn egyenes irányban a 161/i határhalomig = 240 méter; azután tovább halad a hegygerincen egyenes irányban a 161/j határhalomig = 120 mtr; továbbá felhalad az 1463 magassági-mérjeggyel jelzett csúcsra, hol a 162. számú határoszlop állítatott fel; távolság = 230 mtr.

A 162. sz. határoszlop a határvonal észak-nyugati irányban a hegygerincen Kis-Kereszt (Cruciulița) nevű helyen áthaladva, egyenes irányban a 162/a határhalomig vezet = 340 m. Innen folytatódik ugyanezen irányban és egyenes vonalban a 162/b határhalomig = 90 mtr.

Innen a határvonal felemelkedik nyugat irányában a hegy lejtőjén a Zanoga-Mortului gerinczére, a hol a 163. számú határoszlop állított fel; távolság 210 méter. A Zanoga-Mortu1uitól a határvonal észak fele fordul, derékszöget képezve, felhalad a hegy élén az 1507m. magassági-érjegyig, melynek közelében a 163/a határhalom emeltetett = 160 méter. Innen a határvonal észak-keletre fordul a gerincen görbe irányban, fel-emelkedik egy dombra, a melyen a 163/b határhalom emeltetett = 400 mtr, innen éjszakra fordul követve az élt az erdő széléig, hol a 163/ c határhalom emeltetett = 190 mtr.

Innen a határvonal behatolva az erdőbe, folytatódik a hegygerincen majdnem egyenes vonalban a 163/d határhalomig = 280 méter. Innen elhalad egy tisztásig, hol a 163/e határhalom emeltetett = 300 mtr, az 1435 magassági-mérjegy mellett. Innen a határvonal leereszkedik északnyugat fele, a tisztáson keresztül, ezen tisztás széléig, a hol a 163/f határhalom emeltetett = 100 méter. Innen a határvonal ismét behatol az erdőbe, folytonosan az élen haladva előre a 163/g határhalomig = 200 méter. Azután előre haladván az úton észak-nyugat fele az élen a 163/i határhalomig = 230, mtr; innen a 163/j határhalomig = 250 méter; azután a 163/k határhalomig = 340 méter; és innen az 1312 magassági mérjeggyel jelzett ponthoz, ahol a 163/l határhalom emeltetett = 200 méter.

Innen a határvonal kissé éjszakra fordul s elérkezik a 163/m határhalomhoz = 20 méter, mely közel az erdő nyilasánál a hegyélen emeltetett. Innen a határvonal az élen folytatódik kevésbé görbe vonalban, áthaladva a kősziklákon, a 163/n határhalomig = 400 méter. Azután a 163/o határhalomhoz = 70 méter. Innen a határvonal hegyes szög alatt dél-nyugat fele fordul, kissé görbe irányban halad a hegy élen előre, a 163/p határhalomig = 380 m. felállítva egy kisebb kősziklákon.

Azután éjszakra fordul egyenes irányban a 163/ r határhalomhoz = 100 mtr.

Innen a határvonal észak-nyugatra fordul, elhalad egyenesen a 163/s határhalomhoz = 95 mtr. Azután leereszkedve egy meredek lejtőn, folytatja az útját a kősziklákon keresztül a 163/t határhalomig = 190 mtr, felállítva a nyeregben.

Azután innen a határvonal felhalad csaknem egyenes irányában a hegyre, a hol a 163/u határhalom állítottatott fel = 280 méter, közel az 1468 magassági mérjegyhez az Orlát hegyen. Innen kissé meg északabbra fordul, csaknem egyenes irányban haladva a 163/v határhalomhoz = 510 méter.

Azután a határvonal észak-keletre fordul egyenes irányban a 163/w határhalomhoz = 240 méter; azután elfordul észak~nyugat fele, leereszkedik a hegy enyhe lejtőjén a 163/x határhalomhoz = 200 mtr, közel a nyereghez van felállítva azután egyenes irányban, áthalad a nyergen és utóbb felhatol az Orlát csúcsára, a hol a 164. sz. határoszlop állítottatott fel az 1459 m. magassági mérjegynél, távolság = 220 méter.

A 164. számú határoszloptól a határvonal nyugatnak fordul, előre halad egyenes irányban az 1459 magassági mérjegy közelében felállított 164/a határhalomhoz = 600 méter. Azután észak-nyugatra fordul, leereszkedik a nyeregbe mielőtt az erdőbe, érne a 164/b határhalomhoz = 210 mtr. Azután felhatol egy dombra a 164/c határhalomhoz = 100 méter. mely az erdőn kívül van felállítva; innen a határvonal az élen egy nyergen keresztül a 164/d határhalomhoz vezet = 250 mtr; azután felhatol észak-nyugat fele egy széles hegyhátra a 164/e határhalomhoz = 200 mtr; azután tovább halad felfele a 164/f határhalomig 140 méter.

Innen a határvonal Szloer (Sloer) hegy enyhe lejtőjén haladva a 164/g határhalomhoz vezet = 200 méter. Azután egyenes irányban a 164/h határhalomhoz = 175 méter, és a 164/i határhalomhoz = 180 méter. Innen felhatol a **Szloer** (Sloer) hegycsúcsúra, 1616 magassági mérjeggyel jelzett pontig, ahol a 165. számú határoszlop állítottatott fel; távolság 310 méter.

A 165. számú határoszloptól a határvonal dél-nyugatra fordul, leereszkedik kissé görbe vonalban a nyeregben felállított 165/a határhalomhoz = 250 mtr. Azután innen a hegy élen felhatol a 165/b határhalomig = 200 mtr. Innen ismét ereszkedik a nyeregbe a 165/c határhalomhoz = 370 mtr; innen folytatódik az 1551 magassági-mérjegyig, hol a 165/d határhalom emeltetett = 270 mtr. Azután leereszkedik a lejtőn a 165/e határhalomhoz = 125 mtr: innen a határvonal elkanyarodik kissé délre a 165/f határhalomhoz = 110 mtr és innen leereszkedik a nyereghez, hol a 165/g határhalom emeltetett = 200 méter."

A Grohotisz-hegységről nagyon keveset írnak az enciklopédiák. Gyakorlatilag csak annyi van megemlítve, hogy a Kárpátkanyar hegy-csoportjához tartozik, amely a Keleti-Kárpátok hegyvonulatának része. Legmagasabb csúcsa a Grohotisz-csúcs, amely 1768 m magas. A masszívum Prahova megye területén, Brassó megye határán fekszik, nyugaton a Baj-havas, északkeleten pedig a Csukás-hegység határolja.

A csúcs koordinátái: 45,4060° É; 25,8650° K; 1768 m.

A Nagy-Báb (Vf. Bobul Mare vagy Bobu Mare) koordinátái: 45,4096° É; 25,8532° K; 1732 m.

A Kis-Báb (Vf. Bobul Mic vagy Bobu Mic) koordinátái: 45,4148° É; 25,8521° K; 1752 m.

Igen, nem tévedés, a Kis-Báb magasabb, mint a Nagy-Báb.

A volt Ciungi menedékház

Hatalmas mezőhavasok, ahol a hétfalusiak és a cheiaiak legeltették az állataikat, ahol kiterjedt kaszálók voltak. Naphosszat lehet menni úgy, hogy fával nem találkozik az ember, csak a szél monoton hangja bűg, ahogy az is kémleli a végtelen látóhatárt.

Működő vagy elhagyatott esztenák, nyájak – s így kutyák is – tarkítják a tájat, s igencsak ügyelni kell a vízkészletre is. A piros sáv jelzés

mindenütt mutatja, hogy a Kárpátok főgerincén vagyunk, az egykori magyar- román határon.

A látóhatárt körös-körül hegyek uralják, közülük büszkén emelkedik ki a Csukás.

Erről a majdnem senki földjéről, ritkán járt hegyekről térképek is alig készültek. 1992-ben Dănuț Călin rajzolta meg a hegység térképét, erről megtudhatjuk, hogy az előbb említett piros sáv turistajelzésen kívül a Nagy-Bábról indul egy kék sávval jelzett ösvény a hegység déli részébe, Scurtești (Prahova) falu felé; a Grohotisz-csúcsról egy piros kereszttel jelzett ösvényen pedig a volt Ciungi menedékházig.

Az 1970-es években az IFET (Intreprinderea Forestieră de Exploatare și Transport – Erdőkitermelő és Szállítóvállalat) több munkásszállót is épített a zónában, ilyen volt például a Babarunkában lévő munkásszálló is. Az 1990-es években megvásároltak egy párat, több pedig teljesen tönkrement, ma már hírmondó sem maradt a régi kövekből. Egy ilyen munkásszállóból jött létre a Ciungi menedékház is, amely sokáig még működött, majd lassan kiverték ablakait, ajtóit...

A hosszúfalusi Buda Márton is egy ilyen munkásszállót vásárolt meg 2001-ben a Nagy-Kecskeláb alatt. Ezt a munkásszállót 1972-ben építettek, amikor az IFET tarvágást kezdett a Nagy-kecskelábon.

Buda Márton szépen felújította a roskadozó épületet, ez a Babarunkából jól megközelíthető.

Buda Márton: A munkásszálló állapota megvásárláskor

Buda Márton: A felújított ház

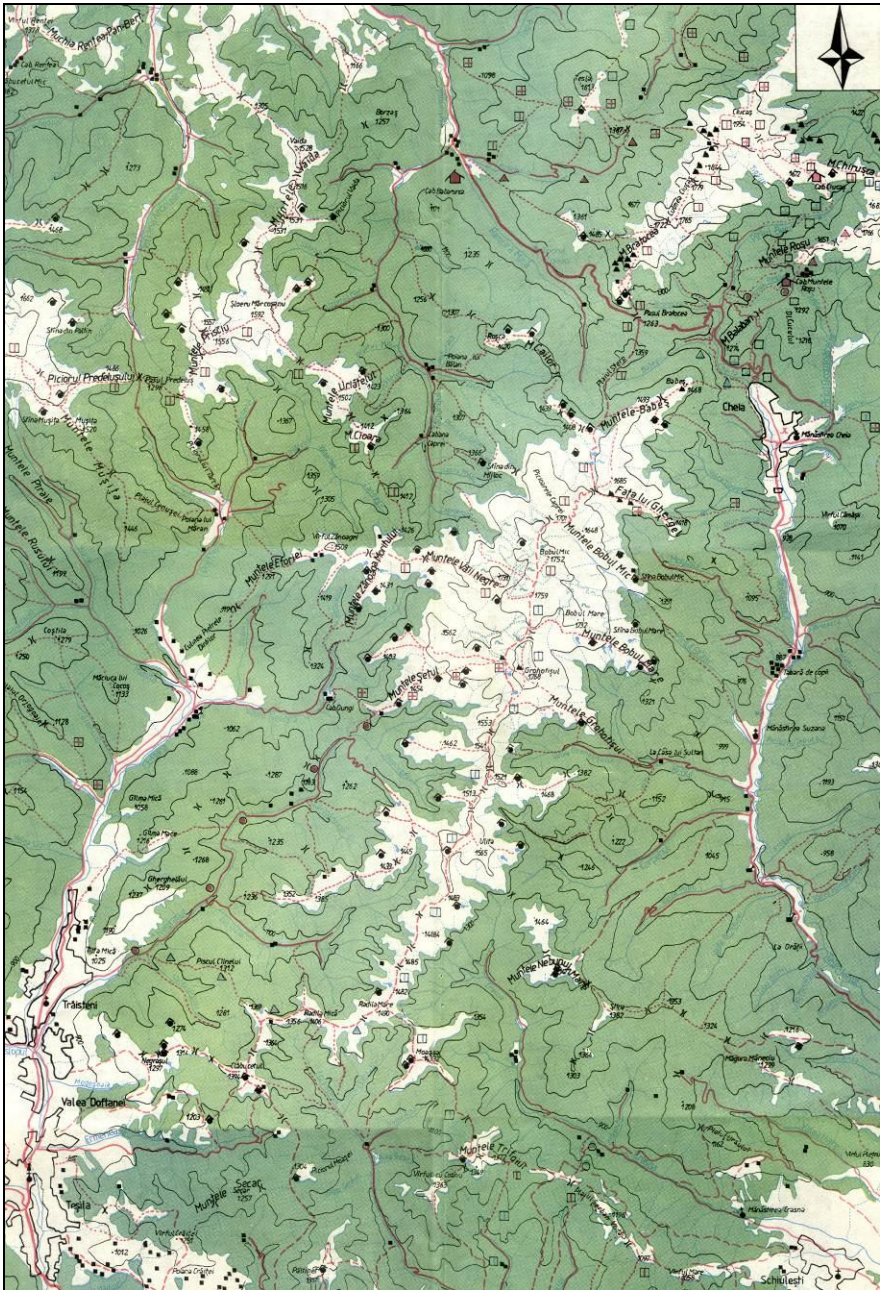
Nemcsak a Négyfalutól való távolsága teszi ezeket a hegyeket ritkán jártakká, hanem az a tény is, hogy a katonaság gyakran használja lőtérként. Van, hogy a Nagy-Kecskeláb alatt ezernél is több katona táborozik, majd szervezett lógyakorlatként célozzák és lövik a Nagy-Kecskeláb szikláit, amelyek alatt katonai őrházat is építettek.

A csend hazája – a szinte ismeretlen Grohotisz hegység az egykori országhatáron túl is folytatódik, be egészen Träisteni faluig, a két Doftana patakig, de ez már egy másik történet...

Mi sajnós még a határon inneni hatalmas területeit sem ismerjük eléggé, mert nem sokan szerveznek oda túrákat.

Pedig, ha igazi csendre vágyik valaki, ha azt akarja, hogy csak a szelő és a hegyen hátán lebegjen, az a Grohotisz-hegységbe megy. Igen, a világvégén is túlra... ■

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Cheia – kalandok a szorosban

A Măneciu községbeli falut régen a patak után Teleajennek hívták. A XIX. század végén egy 82 lakosú kis település volt a bretocsai vámhivatal mellett. Az új nevet a közelben lévő, 1770-ben létesített és a Szentháromság oltalmába ajánlott Cheia Teleajenului (Teleajen-szoros), később egyszerűen csak Cheia (Szoros) nevű ortodox kolostor után vette fel. A Szentháromságnak szentelt, alig 250 éves kolostornak igencsak viszontagságos története volt. Előbb a törökök rombolták le, majd újraépítették, azután tűz emésztette fel. Végül mai alakját 1835–1839 között nyerte el. Az épületeket Gheorghe Tătărescu (Foksány, 1818. október 1. – Bukarest, 1894. október 24.) román akadémista festette ki 1837-ben.

A történészek szerint az első, Szent Demeternek szentelt fatemplomot azért emelték fel itt 1770-ben, hogy az erdélyi románok tudjanak átvonni román földre zavartalanul imádkozni.

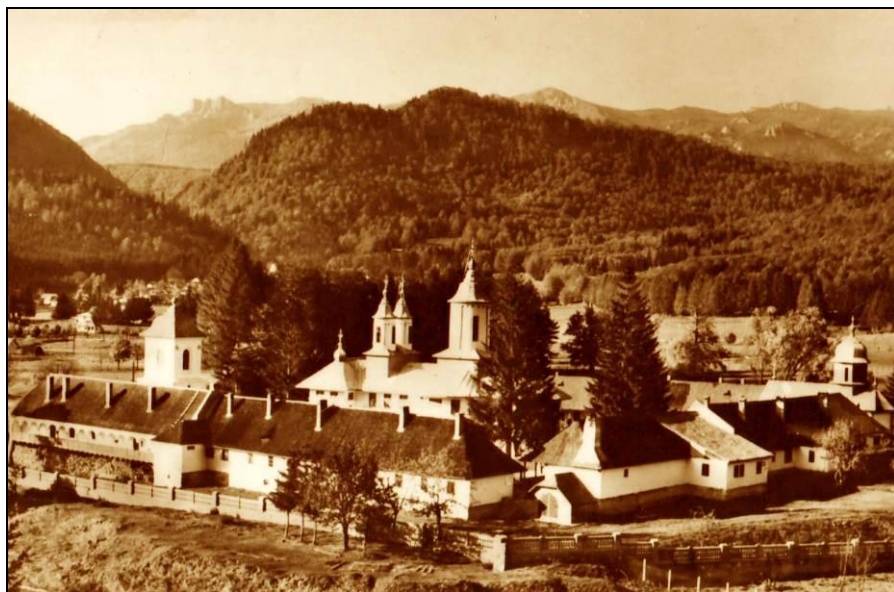
A Grohotisz-hegység alatt egy második kolostor is épült, a Suzana (Zsuzsánna) kolostor.

Ennek a kolostornak az elődje szintén egy fa kápolna, amelyet 1740-ben épített a Négyfaluból idejött igencsak tehetős Stanca Arsicu, aki Zsuzsánna név alatt apáca lett. A kápolnát Szent Miklós tiszteletére szentelték fel. 1840-ben Suzana Albuleț főnövér megnagyobbította a

templomot, majd Natalia Perlea főnővér vezetésével 1875–1882 között felépült a ma is látható neoklasszikus stílusú kőtemplom. A belsőt Petre Nicolau festette és Gheorghe Vânătorul restaurálta 1976-ban.

A település hamarosan üdülőhellyé fejlődött, hisz a Csukás és a Vörös-havasok közelsége, a természet páratlan szépsége idevonzotta a turistákat, a Bretocsa-hágón átvezető főút megépítése pedig nagyon megkönnyítette a forgalom lebonyolítását.

A cheiai bányavirág múzeum 22 vitrinben mutatja be a bányák mélyéről felhozott 170 szépséget, a kőzetek, ásványok, színek és formák változatos világát.

1976-ban építették meg Cheián Közép- és Délkelet-Európa legnagyobb műhold-kommunikációs központját. A 2,4 és 32 m átmérő között váltakozó 8 antenna számos szolgáltatást nyújt a telekommunikáció terén.

A Francisc I. Rainer Antropológiai Múzeumot a híres tudós nyaralójába rendezték be.

Érdekes a Cheián átmenő fakitermelő kisvasút története is.¹⁰ 1913-ban egy osztrák–magyar – román vegyesvállalat *Drajna* néven egy ma is meglévő fűrésztelepet alapított Măneciuban. Ezzel párhuzamosan építette ki a Csukás-hegységben, a Teleajen-völgyben, a keskeny nyomtávú fakitermelő vasutat is, amelyet ezen a vidéken *decovilenek* neveztek. Az egyik végállomása a fűrésztelep udvarában volt. Eredetileg a vasútvonal nem ért el Cheiáig, hanem csak 19 km hosszú volt, ezt a német hadsereg hosszabbította meg 1916–1917-ben. A síneket a híres Krupp üzemekben gyártották.

A vasútvonalnak létezett egy szárnyvonala is, amely előbb a Fehérpatak völgyéig ment a Teleajenel völgyében, majd át Bodzámra. Már Măneciuban leágazott, és átment a mostani víztározó helyén.

---

¹⁰<https://www.observatorulph.ro/exclusiv/66527-povestea-mocanitei-disparute-de-pe-valea-teleajenului>

A két világháború között az is felmerült, hogy ezt a vasútvonalat hosszabbítsák meg Négyfalu–Brassóig, s így össze lehetett volna vasúton kötni Ploiești-et Brassóval. A számítások szerint erre mintegy 150 millió lejre lett volna akkor szükség.

Az 1940-es évek elején a vasútvonalat a Berii völgyén is felvitték a Cheița-szoros (Teleajen-szoros, 45,4705° É; 25,9206° K; 988 m) fölött, a mai főút nyomvonalán, elsősorban azért, hogy Bukarestet tűzifával lehessen ellátni. 1948. június 11-én államosították, majd 1973-ban felszámolták a vasútvonalat. A hivatalos indoklás az volt, hogy elvitte az árvíz. A fakitermelésre pedig korszerűsítették és kiépítették a főutat. Először a CFF Măneciu vasúttársaságot szüntették meg 1964-ben, majd 1968–69-ben felszámolták a Măneciu–Bodzavám szakaszt, 1973-ban a Cheia–Csukás szakaszt, és 1978-ban a teljes Măneciu–Cheia vonalat.

Érdekes, hogy Cheiaig személyszállításra is használták, Cheia után pedig kizárólag fakitermelésre.

A vonal nyomtáva 760 mm volt, összhossza pedig 62 km, ebből a Cheia–Csukás hossz 25 km, Bodzavámig 32 km hosszú volt, és létezett két leágazása is, egy 3 km-es a Bánkóta-hágói kőbányához, egy 2 km-es a Piroska-völgybe. Ezeket a leágazásokat az I.F.E.T. Măneciu építette 1950–1952 között.¹¹

A vonalon használt mozdonyok: Krauss 763.302 (8055/1923), O&K 764.260 (5399/1912), O&K 764.340 (12535/1934), Reșița 764.428 (1133/1954), Reșița 764.478 (1259/1956).

Dr. Kiss Béla így emlékszik vissza a kisvasútra:¹² *„Másnap felmerészkedtünk a Bodza vidékén vonuló Drajna-i iparvasút teherkocsijaira. Kissé vegyes érzelmekkel ültünk fel a néhány kocsiból álló keskenyvágányú s csak fahidakkal alátámasztott vasút bizonytalan vagonjaira, mert a »vasúttársaság« személyi épségünkért semmiféle felelősséget nem vállalt. Hát még mikor látjuk, hogy a Strâmba-nál otthagya a mozdony s kizárólag a fék segítségével röpdülünk tova. De a mellettünk egykedvűen ülő munkások nyugodtsága lecsillapítja izgalmunkat és megilletődve csodáljuk a bodzai szoros egyszerű körképét. A vízváltáson túl beérünk Er-*

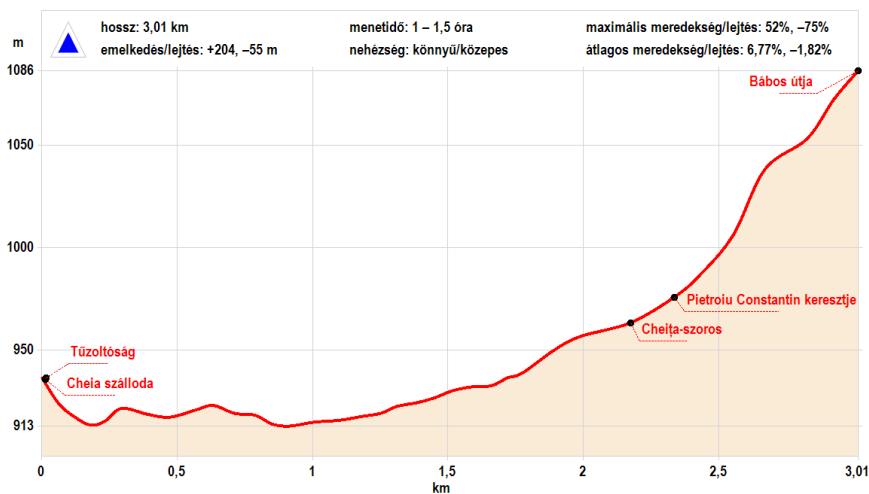
---

¹¹Radu Bellu: *Istoria ilustrată a Căilor Ferate Forestiere din România*, Pro Corona SRL, Brassó, 2007.

¹²Dr. Kiss Béla: *Tanulmányi kirándulás a bodzai „Castrum Munitissimum” romjaihoz*, In: Encián Évkönyv, 1948.

dély területére s csakhamar feltűnik a Bodza patakának ezüstös szalagja. Elsuhanunk a tragikus emlékű és csodás szépségű Leány-mező mellett, ahol a hagyomány szerint a tatárok egykor a hétfalusi csángó és román rableányokat táncoltatták, majd aztán meggyalázták őket. Ezután nem soká kikitünk Bodzavám már jól ismert fatelepi végállomásán.”

A régi állomás épülete, igaz rogyadozó állapotban, de még mindig létezik a Berii völgyének a bejáratánál (45,4857° É; 25,9212° K; 1064 m).

Cheia – Cheița-szoros (Teleajen-szoros) – Bábos útja

Jelzés: kék háromszög

Hossza: 3,01 km

Szintkülönbség: +204 m; -55 m

Menetidő: 1 – 1 ½ óra

Jellemzés: könnyű/közepes nehézségű

Kezdőpont: 45,4597° É; 25,9352° K; 840 m

Végpont: 45,4764° É; 25,9173° K; 1081 m

Cheiát köti össze a Berii völgyével. Az ösvény a Cheița-szoroson és a Bábos-hegy lejtőjén vezet át. A szorosban a patak kis, festői vízeséseket képez.

Szakaszai:

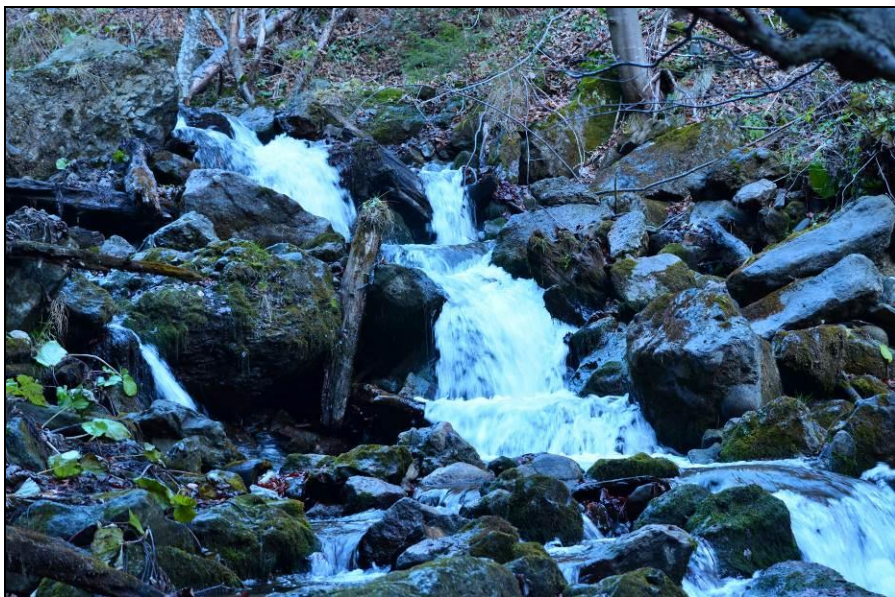
- 02.1. Cheia >> Zákány szálloda;
- 02.02. Zákány szálloda >> Bábos útja.

A háromcsillagos Cheia szálloda 124 személy befogadására képes egy- és kétágyas szobákban, illetve apartmanokban. A szállodához egy 130 férőhelyes étterem is tartozik, terasszal, szabadtéri grillezővel. Bár, játéktér és több különböző kapacitású konferenciaterem áll a vendégek rendelkezésére. Minden szoba erkéllyel, kábeltévével és telefontal felszerelt. A szálloda körüli tágas tér alkalmas csapatépítésre, rekreációs vagy szabadtéri tevékenységekre.

A szálloda számos Csukás-túra kiindulópontja.

Az aszfaltos úton indulunk északnyugatra, pár méter múlva, a tűzoltóság épülete mellett balra térünk, és elhaladva a házak mellett ereszkedni kezdünk a patak felé. Átmegyünk egy hídon, balra térünk, majd egy meredeken felmegyünk a házakhoz. Jobbra térve folytatjuk utunkat, míg ismét balra térve ki nem érünk a bal kéz felől jövő széles földútra. Itt jobbra térünk, és a földúton folytatjuk a túrát párhuzamosan a patak völgyével. Egyes térképeken a patak neve Berii, másokon Cheița, tény az, hogy ugyanarról a Csukásról lefolyó patakról van szó, csak a faluban nevet vált. A patak jobb oldalán haladunk egy kb. 1 km hosszú erdei úton, ez Cheia vendégeinek kedvenc sétálóhelye. Az út mellett padok, tűzhelyek, az út végét kőfal zárja le. Innen erdei ösvényen megyünk tovább a szoros felé.

Már a szoros bejárata bámulatos, de magában a szorosban mintegy 200 m erejéig néhány méterrel a patak fölött haladunk, nagyobb sziklákön vagy szűk párkányokon. Több völgyön is átkelünk a kavargó víz mentén, kőről kőre lépve. A völgy legszűkebb pontján kis vízeséseket alkot a patak vize. Az útvonal legnehezebb pontján a vízszint felett kb. 1,5 m-re kell átlépnünk egy üreges sziklán, párkányokon. A szoros vé-

généál átkelünk a Bábos-patakon, amely a Cheița-patakba ömlik. A torkolatot elhagyva, mintegy 10 percnyi járás után belépünk az erdőbe, majd ismét 10 perc múlva elérjük a Bábos-havasra vezető fakitermelő utat. Jobbra térve követjük az utat, majd az első szerpentin után találkozunk a kék sáv jelzéssel, s kiérhetünk a főútra a Berii-völgybe. ■

TERMÉSZETFOTÓK

Bemutatkozik:

A Grohotisz-hegység

Buda Márton: *A Kecselábak felé*

Buda Márton: *Kecskelábak*

Buda Márton: *Ház a keresztútban*

Kovács Lehel István: *Eszténa a havason*

Kovács Lehel István: *Szerpentes útvai a Kecskelábaknak*

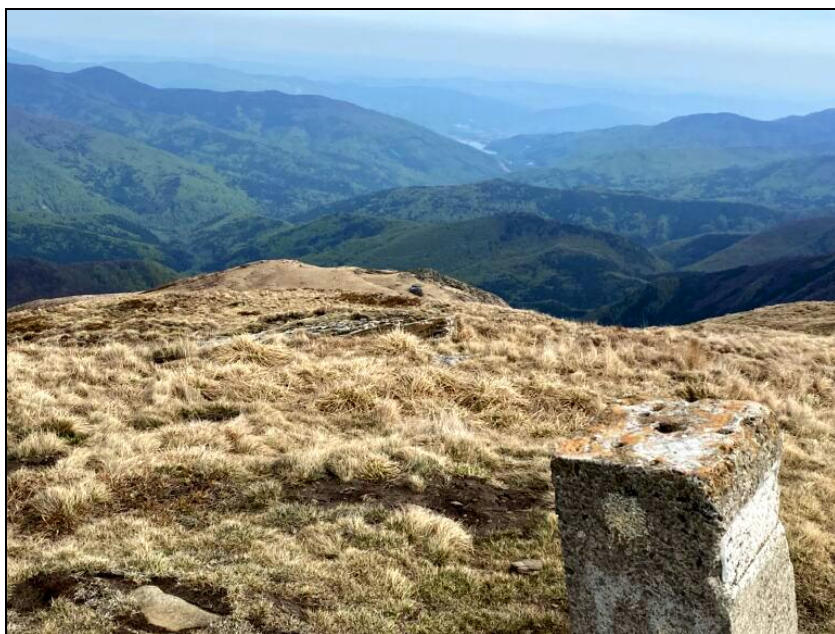
Kovács Lehel István: *EKE Brassó túra a Grohotisz-hegységben*

Kovács Lehel István: *Sziklacsodák a Grohotiszon*

Kovács Lehel István: *Havasok varázsa*

A Grohotisz-csúcs

Reményik Sándor

Szemeimet a hegyekre emelem

(121. zsoltár)

1. Még egyszer

„Szemeimet a hegyekre emelem.
Onnan jön segítségem.”
- Zsongott bennem a zsoltár ritmusa,
De eltemetett, bús szerelemképen.
Tompán, fojtottan, mint bűvő patak.
Nem mertem szemeimet fölemelni.
Láttam a boldog vetélytársakat,
A tetők víg, szerencsés szeretőit.
S maradtam otthon, roskadtan, magamba,
Mint kit egy hangos szívverés is rémít.
S most még egyszer mégis csoda esett:
Jöttem, láttam, győztem a hegyeket,
S a csúcsokat csókoló napsugár
Nem vakította meg
A hegyekre fölemelt szememet.

2. Négy nap

Négy ragyogó, verőfényes, igaz nap.
Négy naptárból kiszakított aranylap.
Négy örökkévalóságba iktatott,
Kibeszélhetetlen, boldog, mély titok.

3. Jó komoly barátok

Ezek a szürke, hallgatag kőszálak
Papok, s nem prédikálnak,
Próféták, de senkit nem feddenek,
Se vétkes királyt, se vak népeket.
Csak állnak s várnak
Mindenkit, aki fáradt,
Mindenkit, aki megterhelte.
Időtlen idők óta
Itt állnak s várnak:
Örökös szürke vőlegényei
A Csendnek, a Havas menyasszonyának
Hallgatnak, várnak.
Jó, komoly barátok.
Sok balgatag kérdésre nem felelnek.
Nem avatkoznak a mi életünkbe.
De ha hozzájuk megyünk: fölemelnek.

4. Kő- evangélium

Szikla. Döbrentőn tornyosodik föl.
Csak tekintetem kúszik föl reá
Függőleges falon.
És visszahull.
Alul
Szesélyes rajz cifrázza a követ.
Runák, rovások, hieroglifek:
Kő- evangélium.
A föld történetéből

Egy ősi, titokzatos fejezet.
Felírva találjátok ezeket
A Nagykőhavason.
Írták az áradó és apadó
S lassan visszavonuló tengerek
Anno egyben,
Ama első napon.
Az Embernek előtte.
Mikor csak Isten volt és a hegyek.

5. Együgyű mennyország

Pásztorgyerek. A szava idegen.
A szeme mosolyog.
Nincs benne gyűlölet, sem félelem.
Tetszik nekem.
Szentgyörgynapjától Szentmihálynapig
Itt terelgeti nyáját csendesen.
Emberrel itt alig találkozik.
A gondja csak a máé
S nem veti árnyékát a holnapig.
Kenyere málé, túró, vadgyümölcs.
Igénytelen és bölcs.
Százszentendős imakönyvben lapozgat,
A „Szív tükré”-ben.
Húsz lejért vette.
Tudja, hogy őt is Isten teremtette.
S nem tudja, hogy az urak mit forralnak
Párisban, Bukarestben, Budapesten.
Tilinkóz egy sort. Hallgat azután.
Mosolyog, mélláz, ül a szikla fokán.
S az együgyűek mennyországa nyílik
Szívében kéken, mint az encián.

6. Háromszázan

A medve jött. A rémület riadt.
A legelőkre nem volt vissza-út.
Vad szirtfalba hajlott a lanka le.
Szökellt a vezér kos örült irammal,
Szelíd szemére vér-fátyol borult,
Az otthonos táj irtó idegen lett.
Táncoltak körös-körül a hegyek.
S vérködös szemmel ugrottak utána
Háromszázan: aranygyapjas sereg.
Gyöngé testekből hörgő piramid:
Szirt tövén véget ért a vad menet.

7. A régi határkő

Melitskó Saroltának
A Nagykőhavason
Egy kicsi kőhalom.

Ez emberkézre vall
Simára csiszolt oldalaival.

S mért, mért nem: ez még áll.
Határkő. Elment tőle a határ.

S tulajdonkép minek
Ezen akadni meg?

Megakadnak a vándorfellegek?
Ledülnek töprengeni a szelek?

Mi lehet, mi e magasban is fáj?
Innen s túl egy az ég és egy a táj.

Innen s túl egyformán szegényesen
Gyalogfenyő és boróka terem.

A Nagykőhavason
Egy kicsi kőhalom.

Egy kicsi kőhalom.
Egy kicsi sírhalom.

Alatta mégis egy világ pihen.
Láttam, ahogy valaki ráborult
És sírt keservesen.

8. Törpefenyő

Ahogy a hegyek nőnek,
Úgy törpülnek a fák.
Nagy szálfá-gőgöt nem tűr
A magasság.

A törpefenyő fája
Alázat fája itt.
Nem hívja ki öntelten,
Mindíg viharközelben -
A menny villámain.

Hanem azért próbáld
Tövestül tépni ki:
Beleszakadsz, de ő
Magát nem engedi.

Indája szikla-szívós,
Acél a gyökere -
Rácsap, de belec sorbul
A Bucsecs kard-szele.

A rádühödt szelekkel
Dühödten birkózik,

Vad oromtalajába
Vadul kapaszkodik.

A földre fekszik néha,
Mint tanult birkózó,
Vélnéd: vég-kimerült, -
S ím: talpra-pattanó.

Nagy, büszke rokonságból
Kis mostoha-kölyök:
Legárvább, legkeményebb,
Ki ide felszökött.

Törnek a szálfák lennebb,
Roppan ezer derék.
De él itt fenn e hajló,
Magát mindenkép tartó,
Megpróbált nemzedék.

9. Felleg a szobában

Menedékház a Nagykőhavason.
Ezernyolcszáz méter tenger felett.
Emberfeletti csend.
Az ablak nyitva van.

Az ablakon beúsznak
Méltóságosan, kézzelfoghatón,
Kisértetiesen a fellegek.
A völgyben éltem le az életem,
De mindig-mindíg felleg-űző lázban.
A mélységből kapkodtam fel utánok.
Most ők nyúlnak utánam.

10. A Cenk lámpája

Leszállt az éj. Eltűnt a Cenk.
Magába, magasan
Fent, fent,
Mindíg rokotalan:
A Cenk lámpája leng.
Gyökértelenül, szinte csillagképen,
Inkább a semmiben, semmint az égben.
Eltűnt a Cenk.
Fent, fent
A cenki lámpa leng.

Minden lenti láng idegen neki,
S a csillagok csak fél-testvérei,
Szánják és szeretik,
És mégsem tehetik,
Hogy végleg otthon érezze magát.
S lent otthontalan város és világ.
Fent, a szeplőtlen csillagkoszorúban
A cenki lámpa szégyelli magát.

Se föld, se menny,
Se lenn, se fenn,
Testvérek közt is fájón idegen,
Erdélyi éjben együtt csak velem:
A Cenk lámpája leng reménytelen.

11. Találkoztam a szabadsággal

Zord magaslat: a Fellegvár ez itt.
Erőszak rakta s tartja falait.

Ember-önkény és változó uralmak
Láncot csörgetnek és rabot tartanak.

Szurony, szörnyű rend, vessző, fegyelem
Itt sötét börtön-flóraként terem.

Rém-madárként egy emlék suhan át:
Nyögnek a befalazott katonák...

Ezerhatszáz... olvasom egy falon - -
A doh s a penész ma is hatalom.

S mily nagy erősség ez itt, nézve lentről,
S mily vakondtúrás fentről, a hegyekről.

Bucsecs, Csukás, Királykő, Kőhavas:
E fellegvár alattuk mily avas.

A Nagykőhavason mentem én átal
És találkoztam fent a Szabadsággal.

Ment nagy léptekkel: világ számüzötte,
Fenyőszag tömjénezett körülötte.

Kalapján virított a sziklarózsa,
Vissza se nézett a völgybe alóla.

Vándorbotjával verte a követ,
Minden ütése villámot vetett.

A hátizsákja telve ezerjóval,
Ezerjóval, embernek nem-valóval.

Fütyölt. Visszhangjaként víg füttyszavának
Túlvilági viharok orgonáltak.

A déli nap, ahogy zenitre hágott
Nézte az elszabadult Szabadságot.

Ment nagy léptekkel, bottal, tarisznyával,
Szemére vont virágos kalapjával.

Ment völgyből fel, világból kifele:
Ki-ki lássa, mire megy nélküle.

Ment, az embertől egyre távolodva,
Ment csúcsról-csúcsra, csillagtávolokba.

Kincse túldrága volt méltatlanoknak:
Vitte ajándékol az angyaloknak.

12. Csak a levele

A sziklarózsa régen elvirult.
Amit most hoztam: csak a levele.
Kicsi, fénytelen, faközöld levél.
Nincs egyebem.
Érjétek be vele.

Brassó-Nagykőhavas, 1933 augusztus

A régi turistalapok válogatott írásai
Székely Nemzet, 1893. november 3.,
11. évfolyam, 163. szám.

Az E. K. E. Brassovármegyében

Emlékezetes napja volt Brassó város és megye magyarságának okt. hó 29 én. Emlékezetes napja nemcsak azért, mert egy nemes cél, egy hazafias eszme újból egyesítette Brassó magyarságát, hanem és főleg azért, mert e napon újabban is kifejezésre jutott a brassói magyarság és a szászok közötti barátságos viszony, kifejezésre jutott oly módon, hogy annak üdvös hatása még ezután lesz igazán érezhető.

Az Erdélyrészi Kárpát Egyesület brassói osztályának megalakulása ugyanis nemcsak Brassó magyarsága minden osztályának élénk részvétele mellett történt meg, hanem képviselve volt az alakulásnál a szász „Karpathenverein” brassói osztálya is és amint az ülés lefolyásáról szóló tudósításunkból látható, mindkét részről oly nyilatkozatok történtek, hogy az állandó békés egyetértés és az üdvös, eredményes együttműködés teljesen biztosítva van.

Délelőtt 11 órakor a „Brassói Magyar Kaszinó” tágas terme megtelt a brassói osztály tagjaival, kik emelkedett hangulatban beszéltek az osztály leendő feladatairól. A szász „Karpathenverein” képviselőjében Alexius városi tanácsos a brassói osztály alelnöke, Kammer Gusztáv tanár, az osztály titkára és Schmidt Károly dr. ügyvéd jelentek meg. A vidékről is többen voltak jelen: Csipkay János főerdész Sepsiszentgyörgyről, a Háromszék megyei osztály alelnöke, Orlovsky Gyula

kir. erdész Zernestről, Grünfeld Mór kir. járásbíró Zernestről, Damokos István bácsfalusi és Russ János türkösi jegyzők. Brassóból ott voltak: Tompa Sándor vármegyei alispán, Koós Ferencz kir. tan., nyug. tanfelügyelő, Rombauer Emil főreáliskolai igazgató, Bodó Sándor kir. ügyész, Sebesi Gyula, Fellner Lajos osztálymérnökök, Bartha Gyula magy. kir. erdőfelügyelő, dr. Genczi Endre törzsorvos, Skita Mihály kir. járásbíró, Lakatos Kornél zárdafőnök stb.

Bodó Sándor kir. ügyész, mint az alakulás előkészítője, üdvözli a megjelenteket, köszönetet mond az élénk érdeklődésért. Ő az E. K. E. által megbízatván a brassói osztály megalakításával, a szükséges előkészítő lépéseket megtette, s most a közgyűlésnek bemutatva a központ kiküldöttjét, Radnóti Dezső titkárt, a közgyűlés élénk éljenzése között felkéri őt, hogy a közgyűlés előtt a megalakulás célját és módozatait adja elő.

Radnóti Dezső mindenekelőtt köszönetének ad kifejezést azért a szíves buzgóságért és készségért, mellyel a brassói tagok az E. K. E. ügyét felkarolták. Céljaink — úgymond — ismeretesekek, és különösen itt Brassóban nem kell egy Kárpát-egyesület feladatait bővebben fejtegetni, mert hisz itt e városban már régóta működik egy derék, érdemes, tevékeny testvérosztály, mely már megmutatta, hogy mit kell tenni, hogy a turistaságot kedveltté tegyük, mit kell tenni, hogy e vidék természeti szépségei feltárássanak.

A mi célunk nem az, hogy e testvér egyesülettel harcba és versenyre keljünk. A célunk az, hogy közös egyetértésben működve feltárjuk Erdélyrészünk szépségeit, azokat megnyissuk, vonzóbbá tegyük, ide vonván e gyönyörű vidékre a turistákat hazánkból s a külföldről egyaránt. A testvéri viszony eddig is fennállott a két egyesület között. Már Fogaras megyében kitüntető szívességgel fogadta a szász Karpathen-Verein az Erdélyrészi Kárpát-egyesület (E. K. E.) küldötteit. A Karpathen-Verein érdemes alelnöke az E. K. E. közlönyében az „Erdélyében” ismertette a Karpathenverein történetét és működését és a két egyesület között folytonos a barátságos, testvéri érintkezés, aminek legfényesebb bizonyossága az, hogy a Karpathen-Verein brassói osztálya tagként belépett a Kárpát-Egyesületbe és a mai alakuló közgyűlésünkön is képviselteti magát. (Élénk éljenzés.) Még egyszer üdvözli a megjelenteket és felkéri Harmath Lajos ügyvédet, hogy az elnöki széket elfoglalni és az alakuló közgyűlést vezetni szíveskedjék.

Harmath Lajos az elnöki széket elfoglalva, jegyzőül Molnár Endrét, jegyzőkönyv hitelesítésére pedig Bodó Sándort és dr. Zakariás Jánost kéri fel.

Maga részéről is üdvözli a megjelenteket. A megalakulás, minthogy az alapszabályok szerint már 30 tag alakíthat osztályt, Brassóban pedig már több mint 80 tagja van a Kárpát-egyesületnek, kimondható, miért is a közgyűlés éljenzése közt kimondja az „EKE” brassói megyei osztálynak megalakulását.

Üdvözölve egyszersmind a maga részéről is a Karpathenverein megjelent képviselőit. Alesius Oszkár városi tanácsos a „Karpathenverein” brassói osztályának alelnöke (elnök Römer Gyula Brassóból távol lévén meg nem jelenhetett) mindenek előtt felolvasta azt a szívélyes hangú átíratot, melyben az Erdélyrészi Kárpát-egyesület a Karpathenverein brassói osztályát az alakuló közgyűlésre meghívta, azután így folytatja: Egyletünk kiváló köszönettel és örömmel vette a meghívást, és ennek folytán kedves kötelességünknek tartottuk ez alakuló közgyűlésen megjelenni. — Legyenek meggyőződve, hogy a testvérosztály a legőszintébb rokonszenvvel, testvéri és baráti indulattal fogja az osztály törekvéseit támogatni. — Mert daczára annak, hogy a „Karpathenverein” brassói osztálya már 12 év óta fennáll és működik, még nagyon sok teendő vár reánk.

Azon reményben, hogy az alakulandó Kárpát-egyleti osztály velünk egyetértésben közreműködve, a reánk váró feladatok megoldását egyesült erővel eszközölhetjük, örömmel üdvözöljük az egyesület megalakulását. Örömmel üdvözöljük, mert hisz. működésünk a mindnyájunkkal közös hazaszereteten alapszik. Közös működésünk szép hazánknak válik áldására s azért még egyszer hangoztatom: Éljen az Erdélyrészi Kárpát-egyesület brassómegyei osztálya. Lelkes, szűnni nem akaró éljenzés követte ezt a beszédet, mely egy száz ember ajkairól, szabatos magyar nyelven, szívből jövő lelkesedéssel elmondva, igazi fellelkesítő, gyújtó hatást keltett. Ezután az előkészítő bizottság nevében Harmath Lajos ajánlatára egyhangúlag közfelkiáltással a következő- kép választott meg az osztály tiszti kara és választmánya:

Elnök: **Orbán Ferencz**, alelnökök: **Bartha Gyula**, **Fellner Lajos**, **Verzár Lukács**, **Gödri János** (Hosszúfalu), titkár **Molnár István**, jegyzők: Molnár Endre, Lukács József, pénztárnok: Fördér Sándor, jogtanácsos dr. Zakariás János, osztályorvos dr. Kecskeméti Zsigmond. A vá-

lasztmány: Tompa Sándor, Lázár Gerő, Koós Ferencz, Rombauer Emil, Skita Mihály, Moór Gyula, László Gerő, Verzár Móricz, dr. Vajna Gábor, dr. Létmányi Nándor, dr. Grünfeld Móricz (Zernest), Harmath Lajos, Nagy Károly, Wéber Gyula, Windt Lajos, dr. Barla Gerő, Ágoston Lajos, Antal János, Krbek Arnold, Hoffman Miksa, Orlovsky Gyula (Zernest), dr. Papp Árpád, Burján Sándor, Eisner Hugó, Udvarnoky István, Borosnyai Dániel, Czineje István, Szabó Lajos, dr. Mautli Adolf, Folyovits Miklós, Adler Jakab, Lustig Marczel, Józsa Lajos, Józsa Mihály, Bocskor Ádám, Orbán Pál, Ivoródi Mihály, Veress György, Bodó Sándor, Walther Béla, Aronsohn Henrik.

Az ügyrend felolvastatván, változatlanul elfogadtatott.

Radnóti Dezső megemlékezve Bodó Sándor kir. ügyésznek a taggyűjtés és a megalakítás előkészítése körül kifejtett buzgó tevékenységéről, indítványozza, hogy a közgyűlés neki jegyzőkönyvi köszönetét szavazzon. Harmath Lajos elnök ehhez még hozzáfűzi, hogy a közgyűlés szavazzon köszönetet az E. K. E. központjának is, hogy az osztály alakulását kezdeményezte és előkészítette. A közgyűlés Bodó Sándort és az E. K. E.-t éljenezve elfogadja a tett indítványokat.

Radnóti Dezső indítványozza, hogy miután a „Karpáthenverein” brassói osztálya is tagja a Kárpátegyesületnek, hogy az együttműködés annál könnyebben eszközölhető legyen, a „Karpáthenverein” képviselői is választassanak be a brassói osztály választmányába és pedig ajánlja Römer Gyula elnök és Alesius Oszkár alelnök megválasztását. Éljenzessel elfogadtatván, Alesius Oszkár köszöni a megválasztást és Ígéri, hogy buzgón fognak közreműködni.

Végül még Molnár Endre jegyző olvassa a következő üdvözlő táviratot: *„A brassómegyei osztály megalakulása alkalmából legmelegebb üdvözlését fejezi ki és hazafias működésének sok szerencsét kíván az Erdélyrészi Kárpátegyesület kolozsmegyei osztálya.”* — Es ezzel a lelkes hangulatban folyt ülés az elnök éljenzésével bezárattott.

Z. F.

Az ENCIÁN vicces oldala

Természetjáró humor

Kétféle ember van: normális és turista.

- Na és nyáron sok hegyet megmásztatok a Keleti-Kárpátokban?
- Még csak azt kellett volna! Így is állandóan szomjaztam, úgy hogy ki sem mozdultam a sörözőből.

Turista: Idefenn minden milyen gyönyörű!

Hegylakó: Látná csak az öreganyámat, nem mondana ilyeneket.

Turista: Milyen kellemes ez a csend idefent!

Hegylakó: Igaz, ami igaz, szerencséje van az úrnak, mert nincs itt-hon az asszony.

Túra eszperente: csupa-csupa e betűkkel

Gyalogtúra: hegyeken fel s le vezet, szervezett menet, esetleg keveset keresett remek helyekre.

Hegymászó túra: legmeredekebb helyeken vezet fellegekbe.

Barlangtúra: nedves meredek helyekre ereszkednek le. Lent meg egerek kedvelte keskeny helyeken keveregnek.

Vízitúra: ezt evezve teheted meg.

Kerékpár túra: emberek kerekéken tekeregnek.

Nyílt túra: egybe sereglett vegyes egyedek lelkes menete egy helyre.

Vándortúra: rengeteg teherrel mehetsz, heteket egyszerre.

Teljesítménytúra: kerge emberek hetekre tervezett menetet ezeregy percben tesznek meg.

Kéktúra: keresheted, de stempl-t nem leled, mert egy lelketlen ember elemelte.

Túravezető: embereket vezet tervezett helyekre. Kedvenc helye: menet eleje.

Kirándulás: kedvenc helyre szervezett menet.

Hátizsák: hevederre szerelt szerkezet, melybe rengeteg feleslegest tehetsz.

Kulacs: menetre tervezett levek helye ez.

Konzervnyitó: ehetsz kenetlen kenyeret, mert reggel nem titted be.

Sátor: leesett nedvek ellen szerkesztett, nem merev, de fedett hely.

Hálózsák: elernyedte emberek meleg fekhelye.

Térkép: terek helyett megfestett jelek egyvelege, rendezve.

Iránytű: szerkezet, mely helyes helyre terelhet.

Túranapló: helyes rendben feljegyzett esetek, egy helyen.

Túraösvény: jelekkel festett elegyengetett keskeny helyecske, melyen menet vezet hegyekbe felfele-lefele.

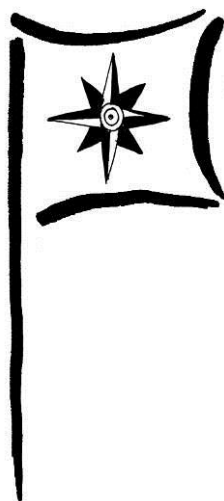
Hullócsillagok: egekben keletkeznek ezek. Este elmerengesz ezeken kettesben szerelmeddel. Megjelennek e testek egy percre, de elvesznek szerte fejed felett.

Fényképezőgép: embereket, helyzetet, terepeket vehetsz fel ezen szerkezettel. Megteszed, mert nem feledheted el. Kezedbe veheted e remeket, mellyel kedvesedet felveheted, gyerekednek tette nem lesz feledve. Messze helyeken ezzel mehetsz. Tengerek, hegyek mellett nem mehetsz el, legyen ez benne szerkezetedbe.

Balaton: terjedelmes nedves kedves hely ez. Nemzetem tengere. Ezen evezhatsz, beleheveredve kellemes neked. Gyerekeddel szertelen cselekedetre vetemedsz benne. Kenese remek hely e mellett, melyet e tenger mellett kedvelek.

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Piramisok a város felett

Szarajevó. A város, ahol Queen-zenére hozzák ki a döner kebabot, ahol jól megférnek egymás mellett a muzulmán mecsetek, a zsidó zsinagógák és a keresztény (katolikus és ortodox) templomok, ahol burkába öltözött nők tereferélnek egy-egy kávé mellett miniszoknyás szökevényekkel, s ha megkondulnak a harangok, hamarosan felzeng valamelyik minaretből egy müezzín „Allāhu akbar” éneke is.

Balkán. Multikulturális keveréke mindennek is. Koldusok kéregetnek itt-ott, szerte a városban, hol a mecsetek, hol a templomok előtt, gulašnak nevezik a csípős paprikával, retekkarikákkal és rizzsel felosztogált nagyon finom marhapörköltet, s nemzeti hősként tisztelik a terrorista Gavrilo Principet, aki Ferenc Ferdinánd meggyilkolásával elérte a nagy háború kitörését. Még szobrot is állítottak neki. Mint később kiderült, tette merő véletlen volt, s felkészületlen csapata aznap párszor már elbaltázta a merényletet.

Szarajevó. Gyerekkoromból cseng ismerősnek a város neve, hisz ifjúkori nagy szenvedélyem, a bélyeggyűjtés hozott össze az 1984-es téli olimpiáról szóló bélyegsorozattal. Az első kelet-európai téli olimpia bélyegei: még most is szívesen nézem rajtuk a csarnokot, ahol a Torvill-Dean kettős megváltoztatta a jégtáncot, és amelyet nyolc év múltán rommá lőttek, a sísáncot, ahol Mati Nykänen első aranyát sze-

rezte, és amelyből lőállás lett, a bobbályát, amely lövészárókká változott... A háború már csak ilyen: lángba borít mindent. A Balkán mindig is a történelem puskaaporos hordója volt.

Szarajevó. Hunyady Emese első olimpiája. A magyar, majd osztrák színeken versenyző gyorskorcsolyázóval volt szerencsém találkozni a Külhoni Magyar Sportszallagok I. Világtalálkozóján.

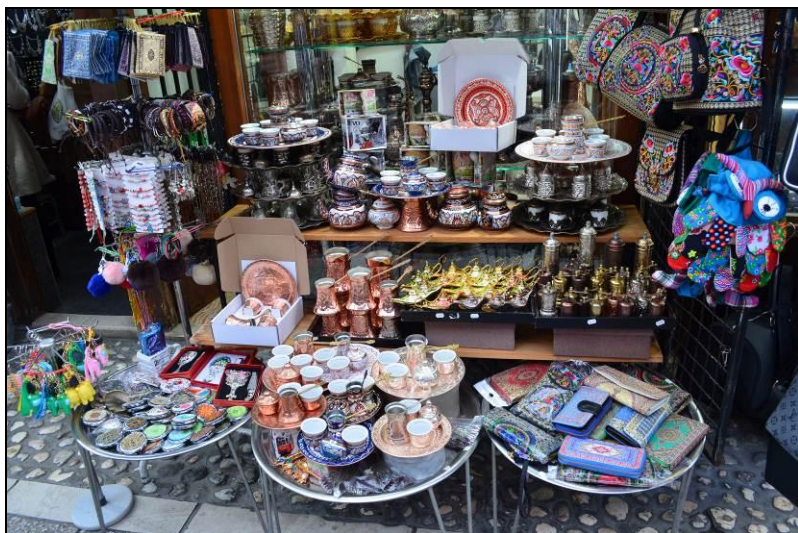
Szarajevó

Bizony, a monarchia, az 1984-es téli olimpia és a boszniai háború emlékei keverednek a Bosznia-hercegovinai Föderáció és (legalábbis hivatalosan) a Boszniai Szerb Köztársaság fővárosában, a 400 ezres nagyvárosban. A balkáni életérzésen túl a régi is keveredik az újjal, a modernnel. A Dinári-hegységben, a Miljacka folyó két partján, a szűk, szinte tűfoknyi, elképesztően meredek utcák jól összezárták a fenséges palotákat, a szerájokat és a hatalmas háztömböket, az üveg-beton csodákat, felhőkarcolókat.

Nagy szélben és havazásban, korán vágjunk neki Négyfaluból a hosszú útnak, s végre nyitva találtuk Zsombolyánál a határátlépőt, nem kellett Temesmóráig kerülni. Szó szerint átvágtunk Szerbián, s sokat kanyargóztunk a Drinával, amely több mint 180 km-en határfolyó Bosznia-Hercegovina és Szerbia között, míg a karakaji hídon át tudtuk

lépni a határt. Étkezőhelyet keresve akadtunk rá az út szélén egy filagóriára – alatta asztal, padok – és a Hrnjić Fatima (1973–2007) emlékére épített kútra. A hazaiból ebédeltünk, majd továbbindultunk. A táblákon a cápával kezdődő cirill szót kerestük, hisz Capajevo Szarajevót jelenti.

Gyönyörű vidéken folyattuk utunkat az alagutakkal teletűzdelt folyóparton, majd serpentinezve kúsztunk fel egyre magasabbra Romanija karsztfennsíkjára (1652 m), végül a sziklás-meredek Jahorina-hegy (1910 m) híres síközpontjáig. Azután hirtelen, szinte a semmiből tűnt fel a főváros...

Kelet minden varázsa Szarajevóban

Lenyűgöző élmény volt az első találkozás. Gyorsan megkerestük a szállodát, majd kísértünk a központba, ahol hatalmába kerített Szarajevó már említett különleges hangulata, de csak nézelődtünk (vagy a szó szoros értelmében: tátottuk a szánkat). A város megismerését másnap délutánra hagytuk, hisz egy másik különleges találkozásra kellett felkészülnünk...

Inkább az izgalom, mint az időzóna-eltolódás költött fel hajnalban, nem is reggeliztünk, egyenesen Visoko felé indultunk, hogy már az autópályán átélhessük Semir Osmanagić revelációját.

Piramis Visokó fölött

A 17 ezres város egykori területe a középkori Bosznia állam központját képezte, I. Kotromanić Tvrtko király itt hozta létre az ország fővárosát 1355-ben. A várost magát Ajas bég alapította 1463-ban, a török hódítás idején. Az Osztrák–Magyar Monarchia idején Visokót abban a keleti stílusban építették újjá, amely az oszmán korra volt jellemző.

A mi történetünk talán ott kezdődik, hogy a Visoko fölötti hegyen lévő középkori vármaradvány feltárásához 2005-ben Houstonból érkezett Semir Osmanagić bosnyák származású régész, aki többek között a maja piramisokkal is foglalkozott. Már az autópályán utazva szemügyre vette a hegyet, és felkeltette figyelmét a magaslat szabályos gúla, piramis alakja. Régészeti feltárásokat kezdeményezett, s csak úgy kezdtek ömleni a hatalmas meglepetések, amelyek azóta is lázban tartják a tudományos világot. Agyagból, konglomerátumból és homokkőből formált hatalmas kőtömbökkel van lefedve az egész hegy, belül járatok. A breccsaszerű (szögletes szemcsésű üledékes kőzet) kőtömbök formálása és illeszkedése jól látható mindenütt.

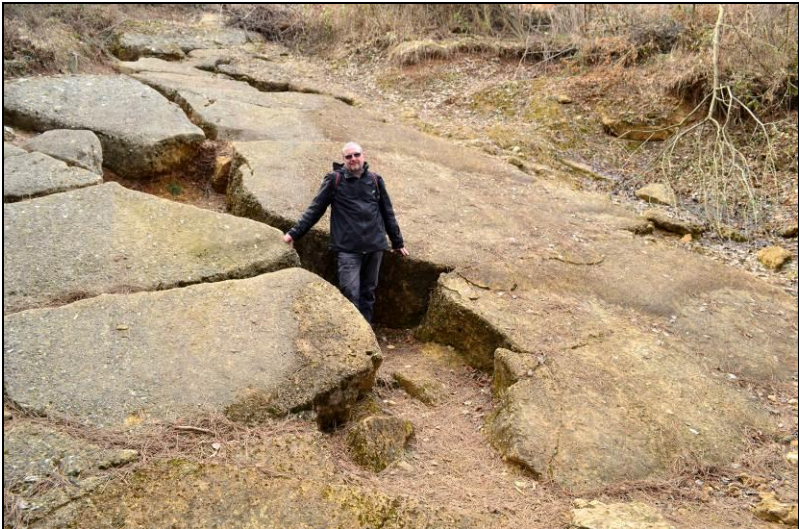
Fényképfelvételek készültek a Visoko-völgyet övező felszíni formákról, s ezek alapján ma már kilenc piramisalakzatot különböztethetünk meg. Ebből ötnek neve is van már: a Nap (Visočica), a Krizo-hegy

alatt lévő Hold (Plješevica), a Sárkány (Bučki gaj) és a Szeretet (Četnica) piramisa, valamint a Földanya temploma (Krstac).

A Nap-piramis Európa legrégebb és legnagyobb piramisa, méretei alapján szinte a Kheopsz kétszerese. Magassága 220 m. Északi oldalacsúcsa a 147 m-es Kheopsz-piramishoz hasonlóan az északi Sarkcsillagra néz.

A szakmai közvéleményt nagyon megosztja a boszniai piramisok témája. A nemzetközi tudományos élet fősodra a képződményeket természetes eredetűnek tartja, és a piramisok elméletét áltudományosnak tekinti. Mások pedig kitartanak mellette...

Burkolat a piramison

Azt hittük, hogy soha nem ér véget a 30 kilométernyi autókázás, még egyszer átbeszéltünk mindent, amit a piramisokról tudtunk, hisz már az első perctől kezdve nyomon követtük a feltárás sorsát, sőt végigolvastuk, néztük Szakács Gábor és Friedrich Klára magyar íráskutatók munkásságát, amelynek során az alagútban található hatalmas köveken, megalitokon a székely-magyar rovásírás 39 betűjéből 21 betűt azonosítottak.

Sem régész, sem piramisszakértő nem vagyok, így saját álláspontot sem kívánok megfogalmazni az ügyben, egyszerűen a saját szememmel

szerettem volna látni mindent, akartam, hogy a helyszínen kerítsenek hatalmukba az érzések, gyönyörködni vágytam a látványban.

A szárajevőihoz hasonló szűk, meredek, sofőrt és autót próbáló utcácskákon jutottunk el a Nap-piramis alá, miután már mi is messziről kiszúrtuk impozáns alakját. Parkoltunk, és a visokói mártírok emlékműve melletti padon elfogyasztottuk reggelinket. Így vágtunk neki a hegynek. Hátunknál a város még ködbe burkolózott, mintha az ősi titkok fátylát bontogatná, a hegyek között kanyargó folyót átszőtték a hidak. Körös-körül a völgyben piramisszerű hegyek. Az idegenvezetőnk nagyon készséges volt, együtt indultunk el a hegyoldalban kiképezett meredek falépcsőkön felfelé, a régészeti feltárások helyeinél megálltunk, sokat mesélt, magyarázott. Szemügyre vettük az ásatásokat, a bizonyítékokat. Mindenütt hatalmas kőtömbök, szoroson egymás mellé illesztve. Idegenvezetőnk elmondása alapján a tömbök között szerves anyagot is találtak, így kormeghatározást is végeztek. Feltételezésünk szerint a piramisokat 25–30 ezer évvel ezelőtt építették, és az energia-kisugárzások miatt választották ezt a helyszínt. Modern eszközökkel fényképezték, mérték, radarozták a piramisokat. Számos kísérletet is végeztek. Minden látnivalót megtekintettünk a Nap-piramison, majd idegenvezetőnk utasításait követve a piramisok alatt is végighúzódo alagútrendszer bejáratához igyekeztünk. Eddig két bejáratot sikerült feltárni, ám az omlásveszély miatt a Fojnička-patak partján lévő Ktk-bejáratot be kellett zárni. Maradt a Ravne-alagút.

A megszokott szűk, meredek utcácskákon végighaladva értük el a Nap-piramistól mintegy 3 km-re lévő Ravne-parkot, ahol szabadtéri múzeum mellett turistacsalogató grill-ligetet is létrehoztak padokkal, asztalokkal, s megannyi szuvenirárus kínálgatja portékáit.

Védősisakot tettünk, majd belépve a föld alatti alagútba, idegenvezetőnk mesélni kezdett. Az eddigi kutatások azt mutatták, az alagutak hossza 10 kilométer lehet, mi közel 1 km-t jártunk be. Faoszlopok, védő deszkaplafon teszi biztonságossá a sétát, ám így is sok helyen szinte kettégörnyedve kell haladni. Idegenvezetőnk misztikus eredetű energiákról beszélt, majd föld alatti tiszta vízű tavacskákat is mutatott, amelyek vize az elemzések szerint jótékony hatású az emberi szervezetre, hasonlóan a föld alatt talált kőzetek és kristályok kisugárzása, rezgése is. Sokan járnak meditálni az alagutakba, számukra három útvonalat és padokkal felszerelt kamrákat is kialakítottak. A járatokban mindenütt

van villanyvilágítás, a szellőzés természetes. A kappadókiai föld alatti városok meglátogatása után nagy élmény volt bejárni a visokói föld alatti labirintust is.

Mi természetesen a hatalmas, több tonna súlyú kőtömböket kerestük, amelyeken Szakács Gábor és Friedrich Klára rovásjeleket azonosított be és a világ első régésznője, Torma Zsófia által felfedezett tatárlakai koronghoz hasonlóan a Tordos-Vinča műveltséghez sorolta be.

Mintha csak a Tászk-tető köveit látnánk...

Írott, rovott kőtömb

Nagy élmény volt megtapogatni a kőtömböket, ujjainkat végigvezetni a jeleken, és az is, hogy az idegenvezetőnk megemléltette a rovásjeleket és íráskutatóink munkásságát.

A nagy időeltérés miatt idegenvezetőnk szerint egyértelmű, hogy egy kultúra építette a piramisokat, s később más kultúra róttá a kövekre a jeleket, vagy vitte oda zarándoklatai során ezeket a rovásos köveket.

A rejtélyt mélyíti az is, hogy Visokótól nem messze, Vratnicán egy tumulust is feltártak. A halomsír vagy kurgán fölé földből és kövekből halmot emeltek. Ennek a megléte egy harmadik kultúrára is utalhat.

Élményekkel feltelve hagytuk el az alagutat, hogy a Hold-piramis felé tartunk. Mintegy hét kilométert autóztunk, most már hegyi földúton is, hogy az ásatási helyszíneken megtekintsük a Nap-piramist borító kőtömbökhöz hasonló hatalmas lemezeket. A feltételezések szerint a Hold-piramis lépcsős piramis.

Az ébredező tavasz kankalinokat csalt elő a fű közül, s ha már a hegyen voltunk, körbesétáltuk a helyet. Így fedeztük fel a szomszédos dombon Teufik Tufo Buza 1992-ben lelőtt visokoi hős emlékművét. A márvány emlékmű mögött lövészárók és fából épített föld alatti bunker található. A várost és a környéket védő ezredes Arany lilium és Arany rendőrjelvény kitüntetésekben részesült.

Szinte néma csendben próbáltuk az autóban feldolgozni Szarajevóig a látottakat, majd visszaérve a szállodánkhoz, ismét elindultunk felfedezni a várost.

Az oszmán hódítók alapította város az újkor hajnalán Európa egyik legfejlettebb városának számított, ám az európai kulturális vérkeringésbe az Osztrák–Magyar Monarchia kapcsolta be. Neve valószínűleg a török Saray Ovası-ból származik, azaz a palota udvara és mezeje. Így már 1455-ben említették, Sarajevo alakban pedig 1507-ben Firuz bég levelében szerepelt.

Az Ilidža nevű külvárosban található a Vrela Bosna, azaz a Boszna folyó forrása, a szarajevóiak kedvenc kirándulóhelye. A római korban itt feküdt Aquae Sulphurae település, ezt megelőzően a környéket az illírek lakták. A kőkorszakban a butmiri kultúra virágzott itt.

A hagyomány szerint Szarajevót 1461-ben alapították.

A 16. században Husrev-bég felépíttette a mai Óváros nagy részét, a Gázi Husrev-bég dzsámival és a szintén a saját nevét viselő könyvtárral egyetemben.

1697-ben Savoyai Jenő kifosztotta, majd felgyújtatta a várost. Az osztrák–magyar korban kiteljesedett az iparosítás, újjáépítették a várost.

Az oszmán stílus az újonnan emelt épületek szecessziós stílusával és sajátosan orientális hatású moreszkóval keveredett. Ez utóbbi legszébb példája Szarajevó legjelentősebb épülete, az 1992-ben felgyújtott, és belülről kiégett Nemzeti Könyvtár, amely eredetileg a Városháza volt. A korszak egyéb jelentős épületei a római katolikus Jézus Szíve Székesegyház, a Zsinagóga, az Országos Múzeum (Zemaljski muzej), a

Nemzeti Színház és a Szépművészeti Akadémia, amely eredetileg evangélikus templom volt. Az oszmán időkben elkezdett Szerb Ortodox Székesegyház építését is ebben a korszakban fejezték be.

A bosnyák háborúban szinte négy évig tartott a város ostroma, körülbelül 12 ezer ember halt meg és további 50 ezren sebesültek meg. Korunk egyik legnagyobb tragédiája volt.

Megcsodáltuk az oszmán stílusú Latin-hidat, ahol Ferenc Ferdinánd és hitvese, Chotek Zsófia a merénylet áldozatául esett, majd még egyszer végigsétáltunk a bazár-negyeden. A szerájban kiváló csevapot és teát készítettek, s – fáradságunkat enyhítendő – egy sarki bárban valahogy csak kikínlódtam bosnyákul két korsó sört. Szarajevó és Visoko egyszerűen csodálatos volt, e két város fenséges élményekkel gazdagított! ■

Járatok

GYEREKOLDAL

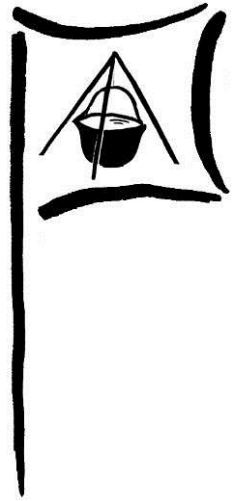
Kovács András Apor
Zajzoni Rab István Középiskola, Négyfalu, IX. o.

Zajzoni Rab István verse

Zajzoni

		Lovagi páncél	Olasz autójel	Amennyiben	Névelő	Gyászmise	
	1						A
Középkék!			Névelő Indulatszó		A közelebbi Origó		
A felszínre Magasztalás				Rendben Osztriga- hél!			
	2	Bajt okoz Drótvégek! Ötven Rómában		A nullás jele Kevért ERA!		Vrancea megye Bruce ...	
Indiai istennő			Autós sportág Kettős más.hangzó				Német autójel
Strázsza		Csapatból az első! A tér közepe!			Kevért EDE! Az idő jele		
	L						

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Barcasági disznóvágás

A disznóvágást megelőző estén már megkezdték az előkészületeket. Felszedték a szőnyegeket, valamivel több fát vágtak fel, mint egy szokványos napra, s a disznó éhen maradt. Lehozták a padlásról a fa mosóteknőt, a nagy *lapitót*, a *fazakokat* és a *vájlingokat*, előkészítették a pergeléshez szükséges *balot* szalmát. Másnap reggel korán kelt mindenki, s két csoportra oszlott, nemek szerint, a család. A nők bent maradtak a konyhában, megpucoltak körülbelül 15 fej fokhagymát, meghántottak, s apróra vágtak nagyság függvényében 8–10 fej hagymát. A hagymát pontosan hét kanál zsírban üvegesre párolták.

A férfiak kimentek, s a mészáros mesterrel először is megittak egy pohár pálinkát, azután egy bőrszíjjal hurkot vetettek a disznó hátsó lábára, s kihozták az ólból. Keményen lefogták, a földre döntötték, majd a hozzáértő mészáros úgy dőfte be a torkán keresztül a nagy kést, hogy az az állat hangszálait átvágva szúrta át a szívét. Két-három szinte hangtalan hörgés, s a sertés kimúlt. A vért egy edénybe fogták fel.

A gyerekek addig a szobában bujkáltak vagy a nagyobbacsók kint segédkeztek, fogták a disznó farkát.

Egy pohárka áldomás után következett a pergelés, szalmával égeték le a disznó szőrét. A tűzre a gyerekek is kimerészkedtek a szobából, s ekkor kapták meg az első kóstolót is, egy-egy darabocská fület vagy farkincát.

Kefével és meleg vízzel súrolták tisztára a sertést, majd egy deszkából összeszegezett nagy pallóra fordították a disznót.

Először a négy lábát vágják le, majd a hasára állították. A levágott négy láb helyét konyharuhával tömték be, a disznót pedig két hasábfával támasztották ki.

Kis fejszével vágják fel a hátát a gerincoszlop mentén, s késsel a füle tövénél kettévágta a mester a fejet is. Ha a hangsúly a sonkakészítésen volt, az állatot a hasán vágják fel, ha jó szalonnát akartak kihozni, akkor kezdték a hátán, s hosszú kígyóként emelték ki a farkat, a gerincoszlopot és a fél fejet.

Ezután következett a belsőségek kivétele, a hús feldarabolása, a szalonna leválasztása.

A nők a szívet és a tüdőt odatették főni, kivéve a hörgőket. A vért is kissé megfőzték.

Lefejtették a fátylat és vízbe tették, hasonlóan az agyat is. Kiemelték és félretették a hájat, majd az udvaron nekiláttak a belek megtakarításának. A húgyhólyagot felfűjták, és a kályha fölé akasztották száradni – másnap nagy szerepe volt a disznófőjsajt elkészítésekor.

Később, mikor lehetőség nyílt az ellenőrzésre, valakit elszalasztottak a bordák közül kivett húsmintával az állatorvoshoz, hogy mikroszkóppal megvizsgálva kiszűrjön egy esetleges trichina-fertőzést.

*

Közben odatették az ebédnekvalót. Rendszerint *lerben* sült krump-lival tálalták a friss húst. Többféle húsból készült ekkor kóstoló, elől járt a flekken, s a mirigy is, amelyet román szóval *momicának* neveztek. Az ebéd mellé ecetes szilvát tálaltak, s a zsíros étel mellé jól csúszott a száraz vörösbor.

A tüdőből tüdős házi laskát is szoktak készíteni. A tüdőt feldarabolva, többszörösen kiáztatva, hagymával, 1–2 cikk fokhagymával megdinsztelték, és kevés lével, sóval, borssal megfőzték. Azután ledarálták, megfőzött házi laskával rétegesen berakták egy kizsírozott edénybe, majd 15–20 percre a kimelegített *lerbe* tették. ■

*

A húsok feldarabolásánál külön kerültek az eltenni való húsok, a kolbászba való, a páclébe kerülők, a füstölésre szántak.

A négy láb és a hosszú gerinc a nagy mosóteknőbe került a két oldallal együtt, mint minden felfüstölni való darab.

Míg nem léteztek fagyasztók, a húsokat megsütötték és zsírral telt fazekakba tették.

*

Az utolsó kinti művelet a szalonna feldarabolása volt. A disznó felvágása, a belsőségek kiszedése után, egyben maradt meg a bőre a rajta lévő szalonnával.

Pont úgy, mint egy nagy mellény. Ebből kanyarította ki a mészáros a szép tábla szalonnákat, amelyeket lesóztak, s egy asztalra fektettek egy nagy *nájl*onra, amelynek a négy sarkát biztosítótűvel összefogták, s így egy kis teknő képződött belőle.

Volt, hogy a szalonnát sóban tartósították. Ekkor a még meleg szalonnát fokhagyma *muzsdéj*jal jól bekenték, és három napig meleg helyen tartották. 10 l vízhez 1,8 kg sót, 2 g salétromot keverték. Egy kevés vizet 8–10 *babillapival*, borssal, korianderrel ízesítettek, és hozzávágtak két nagy fej hagymát. Ezt felfőzték, majd összekeverték a sós vízzel, és beletették a szalonnát úgy, hogy jól ellepje. Több hónapot tartották ebben a lében, mikor kivették hűtőben tárolták vagy felfüstölték. ■

*

Ebéd után a nők a májast és a vérest készítették, a férfiak a kolbásznak való húst darálták. Borssal és *babillapival* megfőzték a májat, a lépet, a vesét, a fodrot, a fehérmájat, egy kis zsiradékot, fél kiló flekkenhúst, a vértől megmosott apró nyakhúst (a késszúrás helyén lévő hús), egy kis tokaszalonnát. 10 perc fővés után a májat kivették, egy darabot levágtak belőle a véresbe, majd megvárták, míg minden kihűlt. A vesét félretették a disznófősjajtnak. A májashoz a májat, a húst, a tokaszalonnát fél kiló pirított hagymával ledarálták. Közben a zsíros lében megfőztek 1 kg rizst, ezt is a darált masszához keverték, majd sóval, borssal, *énibahárral*, majoránnával ízesítették.

Kenőmájast is csináltak. 1 kg májat 20 dkg zsiradékkal összefőztek, majd kétszer ledarálták. Szintén 20 dkg zsiradékban üvegesre párolták a hagymát, majd ezt is a masszához darálták. Sóval, borssal, majoránnával ízesítették. ■

Disznóhúsból *kenőpatét* (*kenőmájast*) is készítettek: fél kg húst megvágva zsírban megdinszteltek 2 jó fej hagymával, egy kevés köménnyel, piros paprikával ízesítették, majd egy kevés vízzel párolták, végül lesütötték zsírjára. Háromszor leőrölték, beledaráltak 3 főtt tojást, majd sóval, vajjal és tejjel kikavarták. ■

*

A nyakhús, a lép, egy kis előzőleg levágott májdarab, a fehérmáj, a fodor, a zsiradék a vérrel együtt került a húsőrlőbe. Szegfűszeggel, sóval, borssal, zöld csomborral ízesítették, így lett kész a véres is.

Ezzel párhuzamosan készült el a főzővéres. Egy fej hagymát s kövőbb húst vágta apróra, 4 főzővéreshez negyed kiló főtlen rizst tettek, csomborral, sóval, borssal ízesítették. ■

*

A férfiak közben ledarálták a kolbásznak való húst, zsiradékot. Ha szárazabb kolbászt akartak, marhahúst is tettek bele. A fokhagymát is a húsba darálták, majd a végén sóval, borssal, paprikával, szerecsendióval ízesítették.

Meleg vízzel dagasztották egybe az egészet, s kóstolásként mindhárom masszából – kolbász, májas, véres – sütöttek egy keveset, így érlelődtek egybe az ízek.

A kolbász masszából először a fáttyolost készítették el. Kiterítették a két fáttyolt, kolbászhúst tettek rá, majd erre fektették a kicsi *hosszúhú*-sokat vagyis a szűzpecsenyét. Szorosra felcsavarták a két fáttyolost és kisütötték.

Ha minden megvolt, jöhettek a kitisztított és felfújva vízbe áztatott belek.

A beleket, valamint a gyomrot is még melegen hagymával, ecettel vagy citromlével és szódabikarbónával pucolták tisztára. Nem volt szabad kihűlniük, mert úgy könnyen szakadtak, s pont ezért a mosóvíz nem lehetett túl forró sem. A vastagbelet ezután sóval takarították, többször megmosták, fakanál nyelvél kifordították.

A vékonybélről kés hátával egy lapítón kaparták le a hártját, s azt is kifordították.

Ha nem megfelelő a bél kimosása és a legkisebb szag is érződik rajta, senki sem fogja elfogyasztani a bele töltött vérest, kolbászt.

Nagy kolbásztöltővel következhetett a belek feltöltése.

A májast a vastagbélbe, a főzővérest a végbélbe töltötték, a beleket cérnával kötötték le. A véreseket és májasokat pár percre lassú tűzön fővő vízbe tették.

A kolbászt, a vérest vékonybélbe töltötték.

A kolbász töltése közben valaki egy tűvel szurkálta a belet, hogy a levegő kijöjjön belőle. Felcsavarták a kolbászokat, majd egy nagy *vájling*ba tették, csak este kerültek két szék közé kifeszített rúdra száradni.

Apácán hájhurkát is szoktak készíteni, ami nem más, mint szalámi méretű vastag kolbász, neve onnan ered, hogy a „*háj mögötti hurkába*”, vagyis a vastagbélbe töltik.

A recept a következő: a disznó vastag belét 40–50 cm-es darabokra vágjuk és megtisztítjuk. Sóval, ecettel és szódabikarbónával, valamint vágott hagymával többször megsúroljuk, hogy elmenjen a jellegzetes szaga. A mosás után kifordítjuk, és hideg vízben áztatjuk.

Kolbászhoz való, válogatott húst őrölünk meg, odafigyelve arra, hogy ne legyen túl zsíros a hús, és a hájszéle is benne legyen. Ehhez a masszához több sót kell tenni, kevesebb paprikát és fokhagymát, mint a megszokott kolbászmasszához.

Miután kész a massa, megtöltjük a vastagbelet. A töltött hájhurkát fateknőbe tesszük, és jól megszórjuk darabos sóval. Állni hagyjuk 1–2 napig, utána rúdra akasztjuk, hogy a leve lecsöpögjön.

Itt szárítjuk 2–3 napig, utána pedig megfüstöljük. Száraz, szellős és fagyott helyen tárolandó. Fogyasztás 3–4 hét elteltével. ■

*

A *hoszuhus*nak páclevet készítettek. Egy nagy lábosba fektették a két *hoszuhust*, majd 4 liter vízben felfőztek 2–3 karikára vágott murkot, *pétérzsejmet*, *céllért*, hagymát, fokhagymát. A lébe pár kanál ecet, néhány szál kakukkfű, pár szem fekete bors és a só került. Amikor felfőtt, ráöntötték a *hoszuhusra*, amely a felfüstölés előtt két napig pácolódott.

*

Aznapra már csak a kóstoló előkészítése maradt. A szomszédoknak, rokonoknak, barátoknak szokás volt egy darabka húst, kolbászt, májast adni kóstolóba.

*

Hiába volt a fáradság, másnap is korán kelt mindenki. Aznapra volt beosztva a disznófőcsajt elkészítése, a zsír kiolvasztása, a kocsonya, s persze a házban is rendet kellett csinálni. Reggelire rendszerint az agyat sütötték meg hagymával és kavart tojással, de néha agylevest is főztek.

Három–négy *murkot*, két *pétérzsejmet*, egy fehérhagymát kockáztak fel, majd főzték meg. Amikor a zöldségek félig megfőttek, a levesbe tették a darabokra vágott agyat, és egy csészényi rizst öntötték hozzá. Egy csipetnyi csemegepaprikával rántást készítettek a levesbe, majd ízlés szerint káposztalével savanyították, s még tíz percig főni hagyták.

Ha valaki nem szereti az agyat, ugyanebben a lében az agy helyett kolbászhúsból készült hús-gombócokat főzhet. ■

*

Disznó-fő-sajt csinálás
A disznó fejet és egy pár bőrt
főntessük keves sával és főzzük
adig míg leválik a hús a csontok-
ról akkor leszedjük össze aprítjuk
darabocskába tesszük hozzá 2-3
kaldin hig vért söt-borsot-
mindenféle szert és vesszünk
keves saecresen-diöt belé, jól össze-
hánguk és be-töltjük a hús-kába
és ismét főzzük mikor gondoljuk
hogy meg-főtt a húska ki vesszük
be tesszük egy lapitóra és egyet rája
és meg nyomtatjuk más napig
amitán egy keveset füstre tesszük
Pajor Vilma

A főtt nyelv, a vese, a fej darabjai kerültek a disznófő-sajtba. Egy-
szerre főzték a kocsonyába szánt lábacsákkal, bőrrel. A fejet és a lá-
bacskákat addig kellett főzni feldarabolva, míg a hús le nem vált a cson-
tokról.

Lassú tűzön főzték, éppen csak gyöngyözött, a habot állandóan leszedték a tetejéről. Amikor a csontokat ki lehetett szedni, a levet leszűrték.

A letakarított fejhúst sóval, borssal, fokhagymával, *babillapival*, *énibahárral*, szegfűszeggel főzték össze a feldarabolt vesével, nyelvvel, bőrrel, míg sűrű lé nem keletkezett. Kissé lehűlve a hólyagba és a gyomorba merték, majd szoros öltésekkel bevarrták a vágásokat. Még egyszer felfőzték és negyed óráig főzni hagyták az egészet. A disznófősjatok a kamrába kerültek kihűlni, egy lapítóval és súllyal lenyomtatva. ■

A kocsonyának való húst és a bőrt feldarabolták, tányérekbe rakták, majd rámerték a levet. Paprikával, apróra vágott fokhagymával díszítették a kész kocsonyát. ■

A zsírnak való szalonnát egyenletesen kockára vágták, és egy nagy fazékba olvadni tették. Így készült a *tépertyü* és a zsír. Keverni csak időnként volt szabad, s amikor a zsír kezdett kiolvadni, fel kellett erősíteni a tüzet, majd addig kavargatni, míg meg nem pirult. A zsírt a zsírosbödönbe szűrték, egy pár fazékba húst is tettek el benne, a *tépertyüt* pedig kézi zöldségprezen átnyomták, hogy minél több zsír jöjjön ki belőle. Reggelire gyakran *tépertyüs* rántotta volt ezután, amelyet rendszerint céklasalátával szoktak enni.

A legfinomabb a barcaújfalusi *tépertyüs* pogácsa, szeretetvendégségek kedvenc étele.

Hozzávalók: 1 kg liszt, 40 dkg darált *tépertyü*, 2 tojás, 2–3 kanál tejföl, 50 g élesztő, só és bors ízlés szerint, esetleg 1 kanál cukor, kb. 6 dl tej.

Elkészítés: Az élesztőt felfuttatjuk cukros langyos tejben, majd összegyúrjuk a hozzávalókkal, a maradék tejből hozzáadunk annyit, amennyit felvesz a tészta. Kelni hagyjuk, majd hüvelykujnyi vastagra kinyújtjuk, kiszaggatjuk, tepsire tesszük, és ismét kelni hagyjuk. Tojásárgájával megkenjük a tetejét, majd a megfelelően kihevített kemencébe rakjuk sülni. ■

Egy másik recept szerint a *tépertyüs* pogácsa úgy készül, hogy négy pohár lisztet eldörzsölünk két kanál fagyos zsiradékkal, a közepébe gödröt csinálunk, belemorzsolunk 2 dkg élesztőt, és pár kanál tejjel kovászt keverünk belőle. Mikor megkelt, két tojást, sót, borsot adunk hozzá, és annyi langyos tejjel gyúrjuk össze, hogy jó puha tészta legyen.

Kidolgozzuk és állni hagyjuk, míg ledarálunk egy mély tányérnyi *tépertyüt*, ezt négyfelé osztjuk. A tésztát kinyújtjuk, rákentjük a *tépertyü* negyedrészt, összehajtjuk és negyed órát pihentetjük. Akkor kinyújtjuk és rákenjük a *tépertyü* második negyedrészt, összehajtjuk, majd ismét negyed órát pihentetjük. Ezt megismételjük a maradék két negyed rész *tépertyüvel* is. A végén borospohárral kiszaggatjuk, a tetejére késsel rácsokat rajzolunk, és egy tepsiben lassú tűzön megsütjük. ■

Egyszerűbb változatához 70 dkg liszt, 35 dkg darált *tépertyü*, élesztő, só, bors, 7 dkg vaj, 3 tojás kell. Az alapanyagokat összekeverjük, fél órát pihentetjük, majd pohárral kivágjuk és lapos tepsiben a *lerben* megsütjük. ■

*

Ekkor készült el az abált szalonna is. A húsos hasi szalonnát és a tokaszalonnát megsózták, majd *babillapival*, szemes borssal és foghagymával megfőzték.

Amikor kihült, pirospaprikával kenték meg.

*

Barcaújfaluban, a *véreshurkát* (gömböc) levest *gulival* (takarmányrépával) és tormával főzik.

Odatesszük a gömböcöt főni vízbe (kb. 1 órát). Egy közepes nagyságú (ökölnyi) *gulit* és 2 murkot, megreszelünk az apróreszelőn és belefőzzük. Még jár hozzá: paradicsomlé, habarás (tejből és lisztből), valamint reszelt torma. Ízlés szerint ecettel savanyítjuk. ■

*

Pár napig a kolbászt száradni, a húsokat és a szalonnát állni hagyják, napi egy forgatás mellett, majd következhetett az utolsó felvonás, a füstölés.

Fűrészkorpát, *putrigájos* fákat készítettek elő, s minden reggel beüzemelték a füstölőt. A kolbászt, az oldalasokat, a gerincet, a *hoszuhusokat*, a disznófősajtokat füstölték fel, majd a szalonnát is. A sóban egy hétig áztatott, naponta forgatott szalonnát lécekkal merevítették ki. A füstölés után fokhagymás, paprikás sűrű lével kenték be. Füstölés után minden a padlásra került, s addig nem volt szabad hozzuk nyúlni, ameddig a kakukk meg nem szólalt.

A feldarabolt gerincet levesekbe főzték, a farokból pedig tárkonyos szárazfuszulyka leves lett.

*

A hájat félretették, hogy ünnepekre finom, *poronyu* hájastészta készüljön belőle.

Hozzávalók: 550 g liszt, 300 g háj, 2 tojássárgája, 2 kanál ecet, 2 kanál rum, egy borospohár langyos víz, egy kanál zsír.

Elkészítés: A hájat megtisztítjuk a hárttyáktól, ledaráljuk. A lisztet négyfelé osztjuk, egy részével összekeverjük a hájat, majd ezt három egyenlő részre osztjuk. A borospohárba tesszük a sót, a rumot és az ecetet. A megmaradt liszthez adjuk a két tojássárgáját és a csapott kanál zsírt, valamint a pohár vizet. Összegyúrjuk, jól megverjük (legalább százszor), majd hűvös helyen pihentetjük 15 percig. Vékonyra *sirit*jük, majd kézzel egyenletesen rákenjük az egyik adag hájat. Ezután következik az összetűrés.

Egy nagy laskadeszkának az oldalait megjelöljük az I–IV. római számokkal: I. letről fel, II. fentről le, III. jobbról balra, IV. balról jobbra tűrést jelent. Letakarjuk és 15 percig hűvös helyen pihentetjük, megtartva a tészta irányát. A pihentetés után ismét vékonyra *sirit*jük, megkenjük egyenletesen hájjal, végül összetűrjük, megismételve az előbb leírtakat, majd megint megismételjük. A legvégén fél napot pihenni hagyjuk hűvös helyen.

Amikor letelt a pihentetési idő, újból vékonyra *sírtjük* a tésztát, és forró késsel kis téglalapokra vágjuk. Kis kockákra vágott *rahátot* teszünk a téglalapokra, és ráhajtjuk a tésztát. A két oldalán le is nyomkodhatjuk, de az elején ne! Tepsibe tesszük, majd a tészták tetejét kenjük meg felvert tojással, vigyázva, hogy a vágott rész ne kenődjön meg, mert akkor nem nyílik szét. Előmelegített sütőben szép pirosra sütjük, majd miután kissé kihűlt, megszórjuk porcukorral. ■

Egy másik hájastésztarecept így szól:

10 dkg lisztet 25 dkg hájjal jól meggyúrunk, majd háromfelé osztjuk. Fél deci olajat, fél deci borvizet, fél deci fehérbort, 1 kanál cukrot egy pici sóval és ecettel összeöntünk, majd annyi vizet töltünk hozzá, hogy végül 20 dkg folyadék legyen. Ezt nagyon jól összegyúrjuk 40 dkg liszttel és 1 tojással. Ebből egy lapot nyújtunk, megkenjük sorban háromszor a zsíros tésztával, ugyanabból az irányból kezdjük mindig hajtogatni, és 20 percig pihentetjük hidegben. A hájastésztába krémet is készíthetünk: 4 tojás sárgára, 25 dkg cukorra, 15 dkg lisztre, 1 l tejre és egy kis vaníliára van szükség. A tojást cukorral és negyed liter hideg tejjel elkeverjük. A többi tejet főni tesszük a vaníliával. Kellő sűrűre főzzük a tojássárgás tejjel. A tojásfehérjéket kemény habbá verjük 10 dkg cukorral, és míg meleg a krém, belekeverjük. Melegen töltjük meg vele a hájastésztát. ■

*

Sózás, pácolás, füstölés, minden természetes tartósítási technikát be kellett vetni fagyasztók hiányában, hogy sokáig elálljanak, és fogyaszthatók legyenek a disznóhúsból előállított ízletes készítmények, ételek.

Bizony, a hűtők és a fagyasztók hiányában a brassói vendéglők is csak természetes jéggel tudták tartósítani az árut.

Még az 1960-as években is hétfalusi szekeresek fuvarozták a jeget a Tatrang és a Garcsin vízeről a városi vendéglőkbe, mézárszékekbe és a sörgyárba.

A vízmederbe apró gátakat építettek kövekből, hogy a felgyülemlett vízben minél vastagabb jégréteg alakuljon ki.

Legalább 10 cm vastag kellett legyen a jég, hogy hosszabb ideig megmaradjon.

Fejszével, fűrészszel vágják ki a 60 cm hosszú jégtömböket, csákllyákkal húzták a partra s rakták a szekerekre. 5-6 szekeres ment egyszerre, hogy januárban és februárban jeget gyűjtsön.

A Kapu utcán lévő Korona vendéglőnek és a derestyei sörgyárnak olyan pincéi voltak, hogy szalma közé téve augusztusig is megmaradtak a jégtömbök.

Ezeket használták fel fagyasztó helyett élelmiszereket tartósítani, italokat hűteni. ■

Nádudvary György
nadudvarymar@yahoo.com

Gyimesfelsőloki turistatalálkozó

Európa legnagyobb turistatalálkozóját tartották augusztus 2–7. között Gyimesfelsőlokon, a fenyvesek, legelők, takaros faházak között kanyargó Tatros folyó völgyében.

Ezen a gyönyörű helyen rendezte meg a Csíkszéki Erdélyi Kárpát Egyesület a XXIX. EKE Vándortábort.

A beiratkozás, kedden, zökkenőmentesen zajlott, mindenki ajándécsomagot kapott, benne Dezső László csodálatos felvételekkel illusztrált *Barangolások a Gyimesek vidékén* című kötetét.

Sátorverés után délután 6 órakor került sor az ünnepélyes megnyitóra. Üdvözölte a táborozókat dr. Kovács Lehel István, az EKE országos elnöke, Dezső László, a vándortábor fővédnöke, Magyarország csíkszeredai főkonzulátusa részéről Percze László konzul, Pap Imre, Gyimesfelsőlok polgármestere. Szabó Károly, táborparancsnok, a Csíkszéki EKE elnöke, megköszönte Ft. Berszán Lajos címzetes kanonoknak, hogy lehetővé tette a tábor megszervezését az Árpád-házi Szent Erzsébet Római Katolikus Teológiai Líceum térségében.

Berszán Lajos atyát a helybeliek Pap bácsinak nevezik. Ő a falu egyházi és szellemi vezetője, nagy tisztelet övezi, szava meghatározó az ott élő emberek életében. Iskolaalapító is. Neki köszönhető, hogy 1993. május 28-án Gyimesfelsőlokon elhelyezhették az Árpád-házi Szent Er-

zsébet Római Katolikus Líceum alapkövét. Egy év elteltével, 1994. szeptember 15-én kezdték meg az iskola tanárai és tanulói az első tanévet. Ennek a „sziklára épített háznak” Berszán Atya az alapítója, ma is a lelke, a motorja, a menedzsere és 2007-ig az iskola igazgatója is volt. A mindössze 32 gyerekkel induló líceumba ma már több mint négyszáz tanuló jár. 2010-től a gimnázium mellett már óvoda, általános iskola és esti tagozat is várja a tanulókat. Régebben csak néhány tehetősebb ember engedhette meg magának, hogy gyermekeit városokban taníttassa. A tehetséges, rossz anyagi körülmények között élő gyermekek nem tudtak magyar nyelvű iskolába járni. A gyimesekben létkérdés az anyanyelvi oktatás, ami megakadályozza beolvadásukat. Ezt valósította meg Berszán Lajos atya.

Az ünnepélyes zászlófelvonás után László Csaba szavalatával és a helyi Kesice Néptáncgyűttes közönségsikert arató előadásával zárult a tábornemgyitő.

Szerdán indultak a túrák. A turisták 16 féle kirándulás közül kedvükre válogathattak, megismerkedhettek a gyimesi táj páratlan szépségeivel, lakói vendégszeretetével, hagyományaival, ízletes ételeikkel, táncaikkal, zenéjükkel.

A szekeres túrán a Muhos-esztena meglátogatása szerepelt a programban, Ilyés Erzsébet és Román Tamás vezetésével. A házigazda Prezmer Fülöp, aki a Gyimesvölgyi Vendéglátók Turisztikai Egyesületének referense, a sajtókészítés titkaiba vezette be a turistákat. Szalonát és kolbászt is lehetett sütni.

Autóbuszos honismereti túrán Petres László vezetett a moldvai csángókhoz. Nagypatakon, Forrófalván, Klézsén, Esztenkán, Trunkon jártunk. Somoskán a hagyományőrző Benke házaspár, Pável és Paulina, ízletes gyümölcspárlattal, fánkkal vendégelt meg, majd közkívánatra csángó népdalokat énekeltek.

A legtöbben a Naskalat-túrán vettek részt Nagy Attila és Pászka Ervin vezetésével. Érdekes, hogy ez a túra szerepelt az első helyen a minden igényt kielégítő, tartalmas, szépen kivitelezett programfüzetben. A 280 turista a Csíki-havasok egyik legmagasabb csúcsával és környékével ismerkedett meg. A Naskalat vonulata vízvázasztó az Olt és a Tatros vízrendszere között.

Sokan esküdtek arra, hogy a legérdekesebb kirándulás a Karakótúra volt. Ezen 241-en vettek részt Péterffy Ágnes Katalin és Solti Adél

vezetésével. A közel 51 km-es Csíkszereda-Gyimes monumentális vasútvonal egy részét érintette a túra, melyet 1897. október 18-án adták át a forgalomnak. A magyar vasútépítés egyik legkiemelkedőbb megvalósításaként tartják számon. A nehéz terepviszonyok miatt alagutak fúrására, völgyhidak építésére volt szükség.

Három kisgyermekes és családi túra között lehetett választani. Az egyik a Bagolyvár sziklához, majd Görbepatakán keresztül a Szent Benedek-kápolnához vezetett. A görbepatakiak ezen a búcsújáró helyen kérik Szent Benedek közbenjárását, Európa védőszentjét, hogy a 2007. július 11-i ítéletidő pusztítása ne következzen be többé.

Kerékpárral 20 kilométert lehetett megtenni a Gyimesi-hágón, Pogány-havason, Széphavason. Nehezebb volt a kerekezés a Csíki-havasok gerincén, valamint a Naskalaton. A fotósoknak is bőséges témát nyújtott Borospatakán a gyimesi csángó skanzen és környéke, a völgy szemet gyönyörködtető természeti adottságai.

A túrák után érdekesebbnél érdekesebb előadásokon lehetett részt venni. Ámultunk Dezső László *Medve* című kötetének bemutatóján, a mesés felvételeken, az igaz meséken a kárpáti barna medvéről. Dr. Kovács Lehel István is számos turistának dedikálta *Szobor a hegyen* című könyvét, mely a brassói Cenk-tetőn állott Árpád-szobor történetéről szól. Hazajáró közönségtalálkozón sokan köszöntötték a nagy népszerűségnek örvendő Kenyeres Oszkárt.

Pénteken délután került sor az EKE nyári küldöttgyűlésére, mely egyben tisztújító közgyűlés is volt. Dr. Kovács Lehel István országos EKE elnök két mandátumon, nyolc éven át vezette ezt az egyik legnagyobb magyar civil szervezetet. Az alapszabályzat szerint újabb elnöki tisztséget nem vállalhatott. Beszámolójában elmondta, erős szervezetet ad át. Az egyesület három új tagszervezettel bővült. Nemzetközi szintre lépett az egyesület, több külföldi turista szervezettel létesített kapcsolatot. Számos programban vettek részt erdélyi fiatalok. Beindult a nemzetközileg elismert túravezető képzés. Sikeresnek mondható a két új kiadvány is, az EKE-kisokos és az EKE-bakancs.

A küldöttgyűlés egyhangúlag elfogadta a Dési EKE felvételi kérését, ezzel a 18. tagszervezet lett.

A tisztújítás során Szabó Lászlót, a Szatmári EKE elnökét választották országos elnöknek. A titkári teendőket továbbra is Veres Ágnes végzi. A hat alelnök között ott van brassói elnökünk, dr. Kovács Lehel

István. A jövő évi jubileumi XXX. EKE Vándortábor megrendezését az országos vezetőség hatáskörébe utalták.

Péntek este a Gyimesvölgye Férfikórus népdalokkal szórakoztatta a táborozókat, majd vezetésükkel sokáig nótáztunk a tábortűz körül.

Szombaton természetismereti vetélkedő folyt a tíz évnél nagyobb gyerekeknek, többen métáztak, népi fajtáékokkal ismerkedtek, zsákbatutás, palacsintaevés is műsoron volt. A táborzárás előtt került sor a táncházra, gyimesi táncokat lehetett tanulni.

Szombat délután rendkívüli eseménynek lehettünk tanúi. A már hagyományos nemzedékek találkozáján szép gyimesi népviseletben gyülekeztek a negyvenévesek és vonultak a római katolikus templomba. Az ünnepélyes szentmisét Berszán Lajos atya tartotta Ambrus István lelkésszel, egykori tanítványával. Érdemes megjegyezni, 41 éve érkezett Berszán Atya Gyimesfelsőlokra. Addig a községből senki sem választotta a papi hivatást. Azóta tanítványai közül többen lettek lelkészek, orvosok, pedagógusok.

Szombaton 18 órakor kezdődött a záróünnepség. Szabó Károly táborparancsnok, a Csíkszéki EKE elnöke sikeres vándortábori tevékeny-

ségről adott számot. A táborba 1033 turista jelentkezett be. Országunkból 664, Anyaországunkból 355 turista érkezett. Hollandiából nyolcan, az Amerikai Egyesült Államokból ketten vettek részt, de jöttek Ausztriából, Belgiumból, Svájcban, sőt Kolumbiából is. A legfiatalabb táborozó a 6 hónapos Molnár Ünige, a legidősebb a 86 éves Búzás Mihály Barna volt, a nagyváradiaktól. Brassóból 35-ön vettünk részt, a kis 5 éves Brok Sophie volt a kedvenc, akit anyukája és nagyszülei hoztak el. Dr. Kovács Lehel István díszoklevelet kapott 8 éves eredményes munkásságáért. Az év embere Bøjthe-Beyer Barna lett [EKE Marosvásárhely], kiváló informatikai tevékenységéért. Az EKE-osztályok közül ebben az évben a pálmát a Csíkszéki EKE vitte el, mint a legjobban működő egyesület, a vándortábor példás megrendezéséért. Brassóból Nádudvary Györgyöt Sándor József díszoklevéllel tüntették ki, a 12 éves Cenk alatti mozgalom elindításáért. Sándor József az 1885. áprilisában létesült Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület alapító tagja, később főtitkára lett. Az EKE 1891. évi megalakulásában is jelentős szerepet játszott. László Csaba magasztos szavalatában hallhattuk Wass Albert Erdély című költeményét, majd a Csíkszéki EKE néptáncosai, a Zergék arattak megérdemelt közönségsikert. Vass Nimród István, gyimesfelsőlóki plébánossal mondtunk hálaimát a felejthetetlenül szép napokért. A tombolahúzásnál közülünk Mezei Jucinak kedvezett a szerencse, 500 lejes vásárlási utalványt nyert. Hajnalig tartó retró buli következett.

Vasárnap, az 1902-ben felszentelt Szent András római katolikus templomban, a reggeli fél kilences szentmisén, néhányan megköszöntük a Jóistennek, majd a mise végén Berszán Lajos atyának a sikeres vándortáborát.

Táborbontás után a jövőbeni viszontlátás reményében búcsúzkodtunk. ■

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Nádudvary György méltatása

2022. augusztus 20-án, nemzeti ünnepünk alkalmából, a Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetésben részesült Nádudvary György Gusztáv Jenő, a Kovászna Megyei Munkaügyi és Társadalomvédelmi Vezérigazgatóság nyugalmazott vezérigazgatója, a Brassói Magyar Dalárda alelnöke, az EKE Brassó oszlopos tagja.

Nádudvary György munkássága

Nádudvary György Gusztáv Jenő Kapuváron – Győr-Sopron-Moson megyében – született 1939. február 24-én. A családot 1941 őszén Szilágysomlyóra helyezték.

Szilágysomlyón 1952-ben végezte el a 7 osztályos elemi iskolát.

A nagyváradi 2-es számú Fiúlíceumban folytatta tanulmányait.

A Nagyváradi Haladás 1954. évi törpecsapatának volt a csapatkapitánya.

Egyetemi tanulmányait a kolozsvári Bolyai Egyetemen kezdte, majd a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen végezte 1960-ban mint jogász – egy évvel a két egyetem erőszakos összevonása után.

1968-ban házasság révén brassói lakos lett. Noha munkahelye mindvégig, nyugdíjazásáig Sepsiszentgyörgyhöz kötötte (a Kovászna megyei Statisztikai Hivatal aligazgatója, a Kovászna megyei Munkaügyi és Népjóléti Vezérigazgatóság vezetője volt), tevékenyen részt vállalt a Cenk alatti város kulturális, turisztikai, sport, társadalmi és politikai életében.

Több, mint 25 éve énekel és tevékenykedik a A Brassói Magyar Dalárdában. 2010 óta a dalárda alelnöke, közreműködött a 150 és a 155

éves jubileumi ünnepek sikeres lebonyolításában. A dalárda történetének kutatója, krónikása.

Alapító tagja az Erdélyi Kárpát-Egyesület Brassói szervezetének, a Csütörtöki Séta Mozgalom ötletgazdája és kivitelezője, az Encián és az Erdélyi Gyopár folyóiratok cikkírója.

Az országos Erdélyi Kárpát-Egyesület Etikai Bizottságának tagja.

2000-ben bekövetkezett nyugdíjazása után Brassó városi RMDSZ-es tanácsosként, RMDSZ-es parlamenti képviselőként tevékenykedett, ma is jogi tanácsadással szolgál a hozzá fordulóknak. A Szövetségi Képviselők Tanácsának titkár és Brassó megyei ügyvezető alelnök is volt.

Számos cikke, írása jelent meg a Brassói Lapokban.

A magyar anyanyelvén kívül románul és oroszul is beszél.

Nádudvary György minden eszközzel a szórványban élő magyar közösség megmaradásáért munkálkodik. ■

Kisgyörgy Beáta fényképe

Fekete Magda
feketemagda@yahoo.com

Tanulmányi kirándulás Felcsíkban és a Szépvíz- patak völgyében

Az iskolai közösség formálódása érdekében sokrétű tevékenységet kell kifejtenie az oktatói testületnek. Ilyen értelemben csoportformáló- és összerázó aktivitásként kínálta magát az a kétnapos tanulmányi kirándulás, amelyet az EKE Brassó szakosztályával partnerségben, egyben támogatásával szerveztünk meg. Nagy segítségünkre volt Regman Zsuzsa földrajz szakos kolléga szaktudása, természetismerete.

Erdély gyönyörű tájai messze földön híresek. Bebarangolásuk, felfedezésük nemcsak a diákok, hanem a szülők számára is öröm és kaland. Az iskolai tanórákon tanultak úgy rögzülnek és mélyülnek el, ivódnak bele a szülőföldszeretettel együtt sejtjeinkbe, ha magunk tapasztaljuk meg szépségüket, jellegzetességeiket, átélve a hely varázsát.

2022. május 21-én összesen 45 kiránduló diák, szülő és tanár indul útnak egy igen kellemesnek ígérkező kétnapos kiszállásra. Szombaton a csíkszépvízi Székely Határőr Emlékközpontban ismerkedünk a székelység történelmével, évezredes kultúrájával, szokáshagyományaiival, túlélési stratégiáival. Nagytudású történészek vezetnek körbe a többszintes épületben. A színes, interaktív kiállítás megtekintése közben egy percig sem lehet unatkozni. Egyik diákunk szavait idézve mondunk véleményt a központ tárgyi anyagáról, a körbevezetés mikéntjéről: egy pillanatig sem hittem, a „múzeum” előtt állva, hogy ennyi érdekességet rejt magában. (Szörnyi Hunor, VI. osztályos diák).

A jól áttekinthető történelmi időszak, a nagyméretű rekonstruált Szent László-freskóképek látványa, az abroszszzerű térkép, az eseményeket aláfestő dokumentumfilmek, animációk, a realiztikus törté-

nelmi viaszfigurák, a megtapogatható ereklyék, a lehetőség túlélők visszaemlékezéseibe való belehallgatásra a látogató figyelmének ébren tartására hivatottak. A feliratok, magyarázatok három nyelven olvashatóak. Mindez igen vonzóvá, hitelessé, élethűvé teszi a kiállítást.

Szó esik a helyi örmény kultúráról is. Csíkszépvíz, Erzsébetváros, Szamosújvár, Gyergyószentmiklós mellett a XVII. század végén Erdélybe menekülni kényszerült örmények egyik jelentős központja. Megtudjuk, hogy maga az Emlékközpont is egy befolyásos örmény család, a népes Dajbukátok egykori tulajdonában rendezkedett be. Megcsodáljuk az épületek architektúráját, a tágas tereket, udvarokat, amelyek az egykori tehetős tulajdonosok anyagi helyzetéről, jólétéről árulkodnak.

Csíkszépvíz nevét Szent László királyunk szájából eredezteti a népmonda. Gyönyörű szobor állít emléket a falu központjában nagy királyunknak. Még felelmegetjük, hogy Szépvíz a káposztatermeléséről is híres, aztán tovább folytatjuk felfedező utunkat, a Kárpátok egyik

szűk, keletre nyíló kijárata felé igyekszünk. Célunk a Békás-szoros és a Gyilkos-tó meglátogatása.

Erdély ezen két kedvelt turisztikai látványosságát sokan felkeresik. A gyerekek rettentően élvezik a fölfele vezető utat. Tátott szájjal bámulnak ki a busz biztonságos ablaka mögül a meredek fenyvesekkel tarkított hegyoldalakra. Gyors sodrású patakok mentén kanyarog az út, hihetetlen és szédítő az érzés. Az idegenvezetővé avanszált földrajztanárnő szól, hogy merre kell kinézni, s hirtelen előttünk magasodik az impozáns Oltárkő a maga 1147 méteres magasságával. Megtudjuk, hogy két szikla őrzi a Békás-szorosi szurdok bejáratát: az Oltárkő és a Mária-kő.

Ámuldozva sétálunk végig a keskeny korridoron. Van köztünk felnőtt, aki még sosem járt erre. Csodálattal beszél a látványról. Árusok kínálják portékájukat az út mentén. Vannak köztük székelyek is. Már 15 éve Neamț megyétől béreltik a területet. Sok a turista és szédítően

meredek az esetenként 300 méteres csupasz fal, amely a sétáló fölé mered.

A Gyilkos-tónál pihenőt tartunk. A tó keletkezésének eredetmondáját ismertetjük a diákokkal, bár több felületen román és magyar nyelven is olvasható. Vadkacsák tollászkodnak a vízben. A tó fölötti üvegkilátóról pompás rálátás nyílik a víz felületére. Mögötte szigorú őrként magasodik a Nagy-Cohárd. Szemet és lelket gyönyörködtető, töltekezős pillanat.

Estére Gyergyószentmiklós Pálya nevű szállodájában szállunk meg. Mindenki fáradt és jókedvű. De a kiadós vacsora után van erő és kedv csoportösszerázós játékokra, focizásra. Nem messze, a focipályán folytatódik a közös program.

Sötétedéskor sincs vége a tartalmas együttlétnek. Molnár Karcsi elhozta a harmonikát, mindannyiunk örömére. Folyik a népdaléneklés, felnőtteknél egy kis kedvcsinálóval is megtoldva. A pizsamás diáksereg

vidáman fújja, kuncognak egymás éjszakai látványán. Még sokáig folytatódna a víg danolászás, de pihenni kell, másnap hosszú és próbára tevő túraút vár ránk: az Egyes-kő.

A 2. napon első utunk a Maros turisztikai forrásához vezet, ahol jót iszunk a friss, üdítő forrásvízből. Kulacsainkat Maros-vízzel megtöltve indulunk egy tökéletes hétvégi túrát lejárni.

Az általunk kiválasztott turistaösvény Balánbánya északi részétől indul a Szép-patak völgyéből. Piros háromszöggel jelzett ösvény mentén kapaszkodunk. Fel vagyunk készítve egy jó két órás mászásra, bár juhnyájakra és ezeket őrző pásztorkutyákra is számítunk.

Az út 2,5 órát vesz igénybe, sok a pihenő, vannak köztük nem gyakorlott turisták. Őket a hátul seprűnek hagyott túravezető felnőttek segítik fel a hegyre. A menedékháznál meleg ebéddel várnak bennünket. A csoportból leszakadnak a sziklamászók, és „csúcstámadást” indítanak, a többség a pihenést választja a tisztáson és környékén.

Az Egyes-kő tetejéről, a kereszt mellől pompás panoráma tárul szemünk elé. Jobbról a Nagy-Hagymás, balról az Ecsém porladó tömbje kápráztat el. Szemben a távolban a tömör Hargita zárja a látóhatárt. Úgy érezzük, közelebb vagyunk az égiekhez.

A hosszú pihenő után jóleső fáradtsággal ereszkedünk alá a „nagy hegyről” és láblóbálva várjuk a késlekedő buszt.

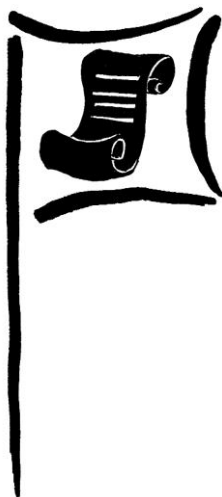
Szervezőként, oktatóként elégedetten nyugtázzuk a napot: közvetlen terepszemlét tartottunk, felszíni formákat figyeltünk meg, állati nyomokat szemrevételeztünk, csodás kilátásban részesültünk, jót ittunk a friss forrásvizekből. Szemléltetve tanítottunk, ezáltal is igyekeztünk hozzájárulni a gyermek valós természeti képének kialakításához. Cselekedve tanultunk, tanítottunk, gyarapodtak történelmi-földrajzi ismereteink, elmélyült a környezet ismeretével kapcsolatos tudásunk, fejlődött társas kompetenciánk.

Jó volt együtt, jó volt megtapasztalni egymás emberi oldalát iskolán kívüli környezetben. Búcsúzáskor mindenki egyetért abban, hogy a jövőre is szervezzünk ehhez hasonló testet, lelket építő és feltöltő kirándulásokat. ■

Az ENCIÁN szótára

Helynevek a Grohotisz-hegységben

Alsó-havas pataka – Pârâul Capra Mică
Alsó-Kecskeláb-havas – Picioarele Caprei
Csóra-havas (Hollók havasa)– Muntele Ciora
Döjtöne völgye – Valea Doftanei
Felső-Kecskeláb-havas – Picioarele Caprei
Gergely éle – Fața lui Ghergel
Gergely-tető – Muntele Ghergel (1685 m)
Halott havasa – Zănoaga mortului
Hideg-völgy – Valea Rece
Holló nyerge – Valea Cioarei
Kecske-Tatrag – Pârâul Capra Mare
Kis-Kereszt – Cruciulița
Középső-Kecskeláb-havas – Picioarele Caprei
Markosán-havas – Șloeru Mărcoșanu
Márton havasa – Zănoaga lui Martin
Nagy-Tatrag-patak – Pârâul Tărlungu Mare
Szlójer-havas – Muntele Radu Sloier (Sloier)
Urlát-havas – Muntele Orlat
Vajda-havas – Muntele Vaida

■

Veres Emese Gyöngyvér
veresemese70@gmail.com

Hétfalu gyerekeknek

Amikor a Pro Terra Barcanesis program keretében újtára indítottuk a *Barcasági füzetek* sorozatot, azt tudtuk, hogy barcasági csángó tojás-mintáinkat újra ki kell adnunk, hiszen Barkó Etelka könyvének megjelenése óta is majdnem két évtized telt el. Szerencsére, ennek megjelenését még Eta néni megérhette, hisz a füzet alapját az ő kötete képezte. A további ötletek menetközben alakultak, és megszületett a *Házias ízek és hagyományok a Barcaságon*, majd a *Csángó szóttesek – Az újra-álmodott hagyomány* című két füzet, de mindvégig ott motoszkált az is, hogy a gyerekeknek is nyújtanunk kell valamit. Így hamarosan itt a *Barcasági füzetek 4. a Hétfalu gyerekeknek*, amely igazi kihívás volt a szerzőknek és szerkesztőknek egyaránt. Talán semminek nem fogtunk neki ilyen nehezen, semmit nem alakítottunk, javítottunk ennyiszer. A végeredményt azonban mi is élvezettel vesszük majd kézbe.

A kiadvány célja, hogy a gyerekek játékos feladatok segítségével fedezzék fel saját környezetüket, és képet kapjanak annak történetéről, értékeiről, intézményeiről.

A kötet három szereplője – Furuzs, Samu és Inke - felfedezőútra hívja őket, és megmutatja Hétfalu legfőbb nevezetességeit és természeti kincseit. Persze, hagyunk helyet személyes élményeiknek, válaszaiknak és rajzaiknak is, hogy ez a füzet valóban a gyerekek saját környe-

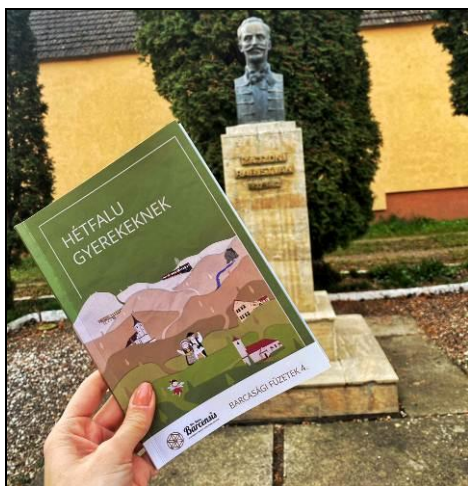
zetéről, szülőföldjéről szóljon. De ez a füzet szólhat a szüleiknek, nagyszüleiknek is, és megoszthatják egymással tudásukat, tapasztalataikat, emlékeiket időben és térben egyaránt.

Reméljük, hogy ha átéljük a füzet kínálta kalandokat, észrevétlenül is Hétfalu történetének részévé válnak kicsik és nagyok egyaránt. Elmondhatjuk, hogy csak akkor leszünk büszkék szülőföldünkre, környezetünkre, ha megszeretjük, és csak azt tudjuk megszeretni, amit megismerünk. Most Hétfalut, de a későbbi barangolásaink során a teljes Barcaságot.

Igazodva az elmúlt évek elképzeléséhez, a jövő évi naptár témáját is a füzetből merítettük. Ugyan a címe szintén az lesz, hogy Hétfalu gyerekeknek, mégis reméljük, hogy a felnőttek is élvezettel fogják forgatni, és e néhány hónapban ismét kalandozásra vágyó gyermekeknek érzik majd magukat.

Elő hát hátizsákot, füzetet, ceruzát, fényképezőgépet, és kirándulásra, kalandozásra fel, de nem árt figyelni a www.terrabarcensis.ro honlapot sem!

Kiadványaik, amelyek a Négyfalusi Polgármesteri Hivatal társfinanszírozásával és a Bibas Kft. támogatásával valósultak meg, megvásárolhatóak majd december 10-től a Hétfalusi Magyar Ifjúsági Klub által szervezett karácsonyi vásárrban, a Barcasági Csángó Alapítvány székhelyén, valamint a brassói Vitorlás könyvesboltban. ■

A KÖVETKEZŐ SZÁM TARTALMÁBÓL

Következő lapszámunk tematikája a

Szág-hegység

Kérjük, hogy természetfotóikat, írásaikat küldjék
el szerkesztőségünk címére
2023. március 1-ig.

Köszönjük!

Impresszum

Főszerkesztő: **dr. Kovács Lehel István**
Grafikai szerkesztő: **Tomos Tünde**
Felelős kiadó: **Ambrus Attila**
Olvasó szerkesztő: **Székely Gyöngyi**
Kiadja az Editor BL 49 Kft.
Brassó, General Eremia Grigorescu utca 16.
Tel./fax: 0371 358 206
brassoencian@gmail.com
ISSN 2284-7030